RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1969

RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1969

KOLIND BOGTRYKKERI

Indhold

Erik Munch: Ryom Enge 5
E. Basse: Translokationstalen 7
Birthe Arnbak: Vers for børn og barnlige sjæle 13
Thyra Weiner: Minder om en svunden tid 17
K. Mejnecke: En rejse på Djurs 4 19
Nina Sørensen: En påsketur til Rhinen 43
K. Basse: Pluk fra skolens dagbog 50
Personalia 57
Regnskab 58
Efterårsfesten 59
Gaver og legater 60

GLÆDELIG JUL og GODT NYTÅR!

RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1969

Redaktion:

Jørgen Pedersen og Niels Anker Højholt

Ryom Enge

Du ligger i aftenens fred
du lysegrønne dal;
du ligger i solnedgangsskær.

Og åen rinder så tyst,
og tågerne lister sig frem
og breder det hvideste lin
blidt over blomsternes seng.

Og snart går den lyse nat
sin tyste gang over jord
og tager dig i sin favn.
Og så vil du blidt slumre ind
til lyden af vibernes skrig
og frøernes elskovssang.

Men morgenen kommer.
Og frisk som et åkandeblad
ligger i morgenens sol
du frodig og grøn.
Og lærkerne stiger mod sky
og fra hvert hjem i dit skød
kommer der mennesker ud –
ud for at leve og le –
ud for at dyrke og dø –
ud i den unge dag –
gaven til lysets børn.

Du ligger i morgenens skær
du duggede dal,
og mennesker dyrker din jord.
Ak, menneskets fremtid er skøn,
thi de, som nu dyrker din jord
– du duftende dal –
de har måske været her før.

Men se – dengang var der hav,
og bølgerne slog imod kyst
ved Ryom og Mesballe strand.
Og bølgerne bar deres knor,
når frem de stævned til strid,
og bølgerne tog deres lig,
når kamplykken var dem imod.
I sjælenes samlingssal
hist i det høje astral
leved' de tusinde år
for så at fødes pånу;
men da var din bølge død
– du duftende dal –
de dør igen – drager bort,
og seklerne fødes og dør,
men atter om tusinde år
kommer de hid i din favn.
Hvordan er du da?
Tusindfold skønnere vel –
ingen – slet ingen det ved,
men vi får engang det at se,
for menneskets fremtid er stor.

I aftenens synkende sol
i morgenens strålende glans
– ved dag – i den lyse nat
er du smuk, du duftende dal.

Erik Munch.

Translokationstalen 1969*

En lille nisse rejste
med ekstrapost fra land til land;
hans agt det var at hilse
på Verdens STØRSTE mand.

I kender godt historien og husker, hvordan han nu rejser frem og tilbage, ud og hjem, hid og did i sin søgen efter den største:

Han kom til stormogulen
og der, hvor kæmpekålen gror;
men mellem alle kæmper
ham tyktes ingen stor.

Ikke sandt, vi kan se ham for os; vi kender ham godt: en af dem, der ikke synes, der er noget ved nogen ting; en af de evigt utilfredse; en, der ikke kan se noget stort i noget som helst.

Så gik han ned til havet
og stirred i det klare vand;
han smilte, ...
..... thi nu havde
han set DEN STØRSTE MAND.

Det var jo sig selv, han så! Han har set spejlbilledet nede i van-

*) Nu står Elevforeningens formand - den nådeløse – uden for døren. Han vil ha' dimissionstalen fra i sommer til elevskriftet! Stor er imidlertid forskellen på, hvordan man står og former sine tanker til mundtligt udtryk, og hvordan man ville forme dem i skriftligt klædebon, om de var tænkt til papiret.

Nuvel! Han får den. Skulle læseren stundom i det følgende støde sig på en grammatisk knude, da bedes han huske på, at dette blev til i en anden hensigt end at skulle underkastes en indgående sproglig analyse, og at det er tanken bag ordene, der for forfatteren har været væsentligere end den fuldendte sproglige form.

det. Der har nok været lidt krusninger på vandet; så ved I godt, at spejlbilledet kan blive så langt, så langt; eller hvis krusningerne går den anden vej, bliver billedet mægtig bredt og stort. Et lidt forvrænget billede har det været – men dog ikke mere, end han kunne kende sig selv.

Ydmyghed har han ikke kendt til, den unge Nissen!

Den største, det er mig!

Han har været en af dem, der kun har kunnet trække hånligt på skulderen eller sige æh til alt, hvad han så og hørte. En af de altid utilfredse.

Nu er den skrevet af J. C. Gerson. Og det er en elskelig mand; der står jo, at nissen smilte; og digtet er da også blevet opfattet som et sødt lille børnedigt.

Men der står ikke, hvordan han smilte!

Der er mange måder at smile på. Der er det allerkæreste barnesmil. Der er det store, varme moderlige smil, og det medvidende, lune humoristiske smil. Der kan også smiles af manden med revolveren i jakkelommen eller brostenen gemt bag ryggen – parat til at knalde dem ned, der er større end den nisse, der selv vil være det største.

Og der er historien om Konen i muddergrøften. Hun ville også være stadigt større selv, først konge, så kejser, så pave. Men det var ikke nok. Til sidst ville hun være Vorherre – og så lå hun da i muddergrøften igen!

Den historie er mere brutal og kontant. Ingen slinger i valsen. Den lige vej frem og op, til hun ender i skidtet, hvor hun begyndte.

Men de er jo ligedan, de to historiers personer. Ydmyghed kender de ikke; selverkendelse ved de ikke, hvad er.

Der er mange af den slags historier rundt omkring i folkeeventyrerne og andre folkelige fortællinger.

Men der findes også beretninger om en anden slags mand. Til forskel for den første slags, så findes disse mest i legenderne og de religiøse skrifter. Der var nu manden, der tilhyllede sit ansigt, da han stod for Den Største, og kastede sig i støvet og bad om, at en anden måtte blive valgt i stedet for ham. Han sagde, at han var alt for ringe til det ærinde. Se han kendte ydmyghed. Derfor blev han også udvalgt. Han smilte ikke –

hverken overlegent eller hånligt; han endte heller ikke i muddergrøften, men fik til slut lov at se ind i det forjættede land. Og det var, fordi han så, at noget var større end ham selv, og han var tro mod dette større.

Se, der er mange nisser nu om stunder, mange der smiler ad alt, hvad der er større end dem selv. Der var i efteråret en fjernsynsudsendelse, hvor der var samlet en masse mennesker til at drøfte tidens problemer: på den ene side en lang række af vore dygtige politikere, på den anden side en lang række af de såkaldte aktivister. Føreren for dem, det var en sådan nisse; han smilte hele tiden; han sagde ikke noget; jo, han brugte mange ord, men det var det samme hver gang: når en af de andre havde udtalt sig og forsøgt at få en samtale i gang tværs over bordet, så lukkede han sit ansigt og smilte, og bagefter sagde han hver gang: det er noget sludder, alt hvad du sidder og siger; kan du da ikke se, at jeg har ret. (Ja, det var ikke ordret sådan han sagde; men meningen var denne).

Sådan en nisse ved ikke noget om fællesskab mellem mennesker eller om samarbejde. Den ser kun sin egen storhed. Og derfor venter muddergrøften forude. Men der er grimt i muddergrøfter. Og nisser af den slags vil gerne trække andre med, nogle, der skal rende bag efter dem og sige, hvor store de er. De vil gerne have jer med.

Det er derfor, jeg fortæller historien. For at prøve at forhindre jer i at ryge med ned i muddergrøften.

Nu går I ud i det, man kalder »virkeligheden« – hvad det så er for noget; det kan være svært nok at definere virkeligheden; men det er hele forholdene således, som jeres forældre og deres forældre før dem og deres forældre før dem igen har lavet det. Og der kan sandelig da være nok at kritisere og lave om på i den virkelighed. Rundt omkring i landenes våbenarsenaler ligger der sprængstof parat i så store mængder, at det svarer til 30 tons dynamit – for hvert menneske på hele jorden; sådan er den virkelighed, I skal ud i. Rundt omkring jer røres det med løgn, ondsindet bagtalelse og mistænkeliggørelse som aldrig før; sådan er den virkelighed, I skal ud i. Overalt er der en knivskarp konkurrence, der hensynsløst tromler den ned, der ikke

kan være med; sådan er den virkelighed, I skal ud i. Ja, nissen – og vel også konen – vil sige, at der er slet ikke andet end den slags; men når bare de kommer til, så skal I se storhed!

Men »virkeligheden« er også andet. Livet er dejligt, verden omkring jer er skøn og fuld af vidunderlige muligheder – blot ikke for den, der overvurderer sig selv. Men den samfundsudvikling, der har fundet sted blot de sidste 50 år, har virkelig afskaffet en masse fattigdom, snavs, utryghed omkring os; og den har skabt mulighed for uhyre megen glæde, frihed og meget andet godt. Blot ikke ved at følge nissen ud for at spejle sig selv. Men i samarbejde.

I bestemmer, hvilken vej »virkeligheden« skal udvikle sig. Det kommer an på, hvem I vælger at følge efter: nissen, der smiler hånligt ad alt stort, eller sande venner, der tør være ydmyge og erkende andres storhed.

Vær varsom med, hvem I vælger som ledsagere. Der er tusinder af nisser til at tage imod jer; og de siger, de er jeres venner, og vil have jer med på deres vej.

Men hvad er sandt venskab? Det var egentlig venskab, jeg gerne ville fortælle jer lidt om, før vi går hver til sit.

Hvad sandt venskab er, véd ingen, før de har prøvet det. Men det er noget kosteligt og meget, meget sjældent. I har to venner og kun to; mange af jer får aldrig andre. Det er far og mor; og opnår I livet igennem at få blot én mere, så er I lykkelige. Så sjældent er sandt venskab.

Der er meget, der kaldes venskab; de er gode venner, siger man om mennesker, der kommer meget sammen. Vi er venner, siger den unge pige og den unge mand, når de går sammen.

Og der er meget godt og fint i dette – eller kan være det. Men er det venskab? Det véd I kun, når I har oplevet, om det virker begge veje.

Vi kender alle det menneske, som folk med småsorger og bekymringer, og folk, der har så ondt af sig selv, kan gå hen og betro sine besværligheder til og tude ud hos. Det letter så dejligt at få lagt alt sit åndelige affald fra sig. Det er en god ven. Og man bruger venskabet flittigt og letter sit sind ved vennens skulder, så tit der er noget, der trykker.

Men er man selv en ven? Ja, når man kommer for at få hjælp og trøst, så siger man »jeg er jo da din ven«.

Her er et forhold, som I ikke kender nu, men som I vil opdage i mange tilfælde: den dag, det menneske, som var stærkt, og ved hvis skulder man tudede ud, selv trænger til hjælp og trøst, da får det ikke denne hjælp hos de såkaldte venner. Hvis det prøver at søge lidt hjælp og medfølelse der, så får det at vide, »du er så fordringsfuld, du er så utilfreds, du er så forkælet«; og meget snart har det en sladrende fjende der, hvor der før var en »ven«.

Var det venskab?

Jamen sådan er det meste af det, der pynter sig med det smukke ord. Vil I undgå skuffelser, så vær jeres venners ven, men kræv intet til gengæld. Da kan der opretholdes mangt et godt forhold, trods alt til megen glæde og god oplevelse.

Og vil I undgå de værste nisser og de skuffelser, der følger af at kaldes deres venner, så prøv deres venskab i samtale.*

Venskab er samtale. Men det skal være fordomsfri samtale på tværs af alle skel. Og det skal være åben samtale, hvor begge parter kommer hinanden i møde. Ved en sådan samtale udvider I jer viden. Viden bygger op.

Det er den uvidende, der river ned.

I dag er menneskenes viden stor på mange felter. Men imod det, som vi endnu ikke ved, fylder vor viden ikke mere end et frimærke på Mont Everest!

Den åbne samtale udvider denne viden. Venskabs samtale kan tåle uenighed uden bitterhed, modsigelse uden ondskab.

Samtalen behøver ikke at slutte i enighed. Begge parter har fået deres viden øget i den åbne samtale, også om problemet ikke har fundet sin løsning. Inde i 3. A har vi det sidste halve års litteraturtimer masser af uenigheder stående uløst – uden bitterhed og med megen god viden som resultat.

Demokrati er samtale, har en stor politiker engang sagt. Ja, og *demokrati er venskab mellem mennesker, der har forskellig mening om tingene.* Det er vejen, I skal gå: Gennem samtale

---

*) Her fulgte et afsnit af en sådan karakter, at det kun skulle siges denne ene gang; det skal derfor ikke trykkes her.

respektere hinandens forskelligartede meninger; undgå nissen, der kun vil sin egen storhed, og konen, der aldrig kunne få ros nok til sig selv, og derfor endte i muddergrøften.

I må have mod til at sige nej til nissen.

Og I må have mod til at sige ja til ydmygheden, der tåler andres meninger.

E. Basse

Vers for børn og barnlige sjæle

JENS WILLIARD

Jens Williard
er vist en art
plysleopard,
hans maveskind
kan trækkes ind,
men han er blind:
hans øjne spiste Lillebror,
og nu er alles spænding stor,
når der skal skiftes ble,
især hos stakkels Williard,
som gerne gav en milliard
for at få lov at se.

BAGERENS MARIE

Bagerens Marie
var en dejlig pige
såvel af sind som krop.
Når hun kom ud og sjippede,
stod alle folk befippede
og talte hendes hop.
Hun var den mest beundrede,
men når hun kom til hundrede,
så sagde bageren stop.

BARN AF TIDEN

I et særligt hjørne
sidder Trines bjørne,
sikken bamseflok.
Men i dag til middag
råbte hun: Jeg vil ha'
fler, før jeg har nok!

DET SKULLE VEL ALDRIG?

Hvad er mon på færde
bag ved dette gærde?
Jeg tror, at det er hunde,
der står og bruger munde,
eller er det katte,
der er ude a' det?
Men så naturligvis
kommer mester Gris,
som siger, at han ved
om sagen god besked.
Han siger, det er drenge,
der snakker højt og længe.

SPINATVERS

Mon nogen længer husker
den dronning Asperdat,
som elskede spinat?

Hendes kavalerer
måtte konsumere
stadig mer spinat!

De fik ondt og hikke,
nej tak, nytted' ikke:
værsgo', spis spinat!

Men så skete der noget.

En uheldig page
spildte en plamage
kongelig spinat,

så den stolte kone
med slør og slæb og krone
plask, gik i spagat.

Det blev slut på sjovet.
Vitaminbehovet
dækkes nu med piller.

Si'er no'en spinat,
råber Asperdat:
Gå hjem med dig, du driller!

GOD VILJE

Trolden og Alfen kan dårligt forliges.
Skylden er ikke deres, men siges
at ligge hos begges familie.
Alfen, som ellers er mådeholden,
delte i aftes en øl med trolden
for at vise sin gode vilje.

KONG TRAMP

Der var engang en konge,
og han hed TRAMP.
Han havde en kæmpemæssig
vaskesvamp.
Den smed han lige hen i ho'det
på sin kone
oppe fra sin store kongetrone.
Og fru Tramp,
hvor blev hun dog forskrækket.
Men så vendte hun sig om
og greb og kasted' blækket
lige hen i ansigtet på manden,
så han trimled' ned i skraldespanden.
Den stod nemlig lige bag ved tronen,
og det vidste konen.

Birthe Arnbak.

Nogle af versene trykt i
VI BOR I DANMARK
udk. nov. 1969

Minder om en svunden tid

Kære gamle venner – kære gamle elever!

I dag den 11. november møder jeg i skolegården redaktøren af elevforeningens årsskrift, og han fortæller mig, at fredag den 14. november er sidste frist for manuskriptets aflevering. – Man har bedt mig om et bidrag til årsskriftet. Jeg er slet ikke den rette til det, men jeg er i hvert fald den sidste af de gamle, og jeg er vant til at parere ordre. – Dybt optaget af, hvad jeg nu skal vove at skrive om, faldt mine øjne på min vandring hjem til »Blæsenborg« efter en regnetime i 7. a klasse på Axel Munchs mindesten med ordene:

Med idealets ild i vold
hans kærlighed blev aldrig kold.

Det slog mig, at det var rigtigt; hans kærlighed blev aldrig kold, og hvad mere var, han opflammede vi andre i den grad, at vores kærlighed heller aldrig blev kold.

Når jeg ser jer ved elevforeningsfesterne, så mindes jeg så mange små – og mærkeligt nok mest de morsomme og lyse – træk fra vort fælles arbejde. Hvor er det rart at møde jer – mange af jer allerede aldrende mennesker – og se den udvikling, der har fundet sted. Jeg bemærkede, at 35-års jubilarerne i år mødte op med to af de ryomske sange, som vi sang sammen ved samværet på hotellet, inden vi sluttede os til de andre. Ja, de ryomske sange forekommer mig så uløseligt forbundne med det, jeg forstår ved Ryomgaard Realskole; men de blev jo også til under arbejdet, og jeg føler, at de for mange af os har en særlig værdi, fordi det var *vore* sange. Ligesom der altid blev sagt til eleverne om skolens anlæg: Bakken skal I værne,

for det er *jeres*. – Når tankerne vandrer tilbage, dukker så mange smukke traditioner op i min hukommelse, traditioner, der blev skabt i Axel Munchs tid, og som Erik Munch så nænsomt værnede om. Hvem mindes ikke endnu den særlige julestemning, der greb os, når julen ved juletræet blev ringet ind, og vi sang:

Kom lad os nu på børnevis
istemme Jesusbarnets pris.

En julesang, som brødrene Munch medbragte fra deres barndomshjem i Nørre Vinge skole.

Axel og Erik Munchs evner til at omsætte deres tanker og følelser i digt var så værdifulde. Selv har jeg alle dage ønsket, jeg kunne gøre det. Men jeg må nøjes med at udtrykke mig på gement prosa.

Mens jeg blader i Axel Munchs mindebog, træffer jeg på et digt, skrevet til Ketty engang i fordums dage. Der står bl. a.:

Og så I een gang til bunds i hans hjerte
og fatted' hans mål,
så ville jert venskabs, den blussende kerte
forvandles til bål.

Kunne vi i fremtiden leve op til et sådant forhold til vore elever. Som jeg sagde ved elevforeningsfesten, forekommer det mig, at der ikke er nogen større forskel på eleverne, som de var i 1924, da jeg startede som lærer, og som vi har dem i dag. Så vi skulle jo kunne finde melodien.

Ja, mangt og meget kunne jeg drage frem af den slags, men alt skal jo have en ende, så nu kun til sidst:

Skal gammelt venskab være glemt
og aldrig mindes mer'?
Her er min hånd, min gamle ven,
ræk mig så din igen.

Tak for blomster, besøg, hilsener og samvær.

Thyra Weiner.

En rejse på Djurs

4

Kolindsund rundt via Grenå

»Hvad der bliver sagt i smedie eller krostue, kan ingen drages til ansvar for.«

Ordene lyder som et uddrag af Jydske Lov, hvad de måske også er. Når citatet indledningsvis gengives her, er det dog ikke ensbetydende med, at beretningerne fra de tre tidligere og denne fjerde rejse på Djurs ikke står til troende. Men dels er der en munter tone i linien, og dels indeholder den en gammel sandhed, en slags forbehold.

På rejsen i 1968 mellem Skærvad og Skarresø blev den sorte hund sporet i Sekshøjene på Fannerup mark og helhesten efterladt ved kirkediget i Aalsø, hvor den uden tvivl stadig hygger sig i selskab med sine gode venner Søren Kanne og Præsten i Vejlby. Der er mange flere prominente væsener i egnene omkring Kolindsund, især blandt trolde- og nissefolket. De fleste er dog unavngivne og vanskelige at få i tale. Tidligere kunne man altid spørge om vej hos smeden eller høre nyt i hans værksted ved landsbyens stævneplads. Nu er rigtige smede en sjældenhed, og fagets moderne udøvere har ikke tid, de har nok at gøre med reparation af det mekaniserede landbrugs maskinpark.

Alligevel er det lykkedes at hente lidt gammelt og nyt frem fra pålidelige kilder. Enkelte ting er hørt i smedien, andet i krostuen, meget hos egnens folk og det meste fundet på biblio-

Udsnit af kort over Kaløe Amt 1789–91 udsendt af Det Kgl. Videnskabernes Societet og det første kort over Djursland, der er baseret på virkelig landmåling. Stednavnenes stavemåde er bibeholdt.

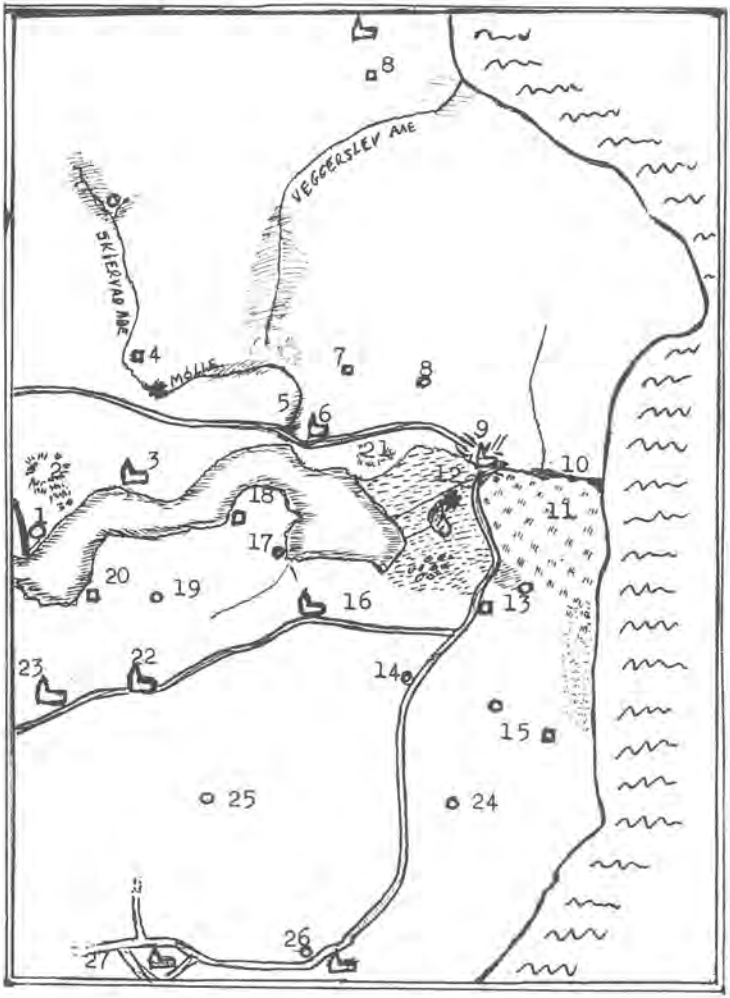

1. Fannerup. 2. Sexhøje. 3. Ginnerup. 4. Skiervad. 5. Buskebro. 6. Enslev. 7. Debelhede. 8. Dolmer. 9. Grenaae. 10. Grind-aae. 11. Bro Hede. 12. Grenaae Vandmølle. 13. Hessel. 14. Aalsøe. 15. Katholm. 16. Veilbye. 17. Revn. 18. Ingvorstrup. 19. Allelev. 20. Fæveile. 21. Galgebakke. 22. Albøge. 23. Lyngbye. 24. Aalsrøde. 25. Trustrup. 26. Balle. 27. Rosmos.

teket. Nisser og trolde, hekse og elverfolk m. fl. må vente lidt endnu, måske skal vi møde dem alle i en fortsat rejse på Djurs. På de følgende sider rundes Kolindsund af.

I FANNERUP

Fra Sekshøje er der vidt udsyn til alle verdenshjørner af Djurs. I syd toner Mols bjerge frem med Stabelhøje som fast holdepunkt. Længere borte i vestlig retning dukker Kaløvig og Vosnæspynt op med Studstrupværket som baggrund. Man øjner Århus langt borte i disen. Kolindsund ligger nærmest, vejen går gennem Sletten forbi Gammelmølle og Skeldalen i selskab med Ørum å til Fannerup. Ruten følger den istidsskabte dal, der skærer sig dybt ind mellem stejle træbevoksede brinker og skrænter. En særpræget natur, som årtusinders slitage ikke helt har kunnet ødelægge, bortset fra at beplantningen har taget overhånd og skjuler for meget af bakkerne. Gå gennem Skeldalen og tilbage igen, hér mødes gammelt og nyt i god forståelse med hinanden.

Hvor Ørum å har snoet sig færdig, ligger et nymodens dambrug, der for få år siden tog arven op efter de gamle fiskedamme på modsat side af landevejen. Skulle fiskelykken slå fejl i åen eller kanalen, er der her mulighed for — måske lidt usportsligt — at købe et par sølvblanke direkte fra ørredfabrik. Ved Fannerupgård slutter åen sit løb, blander sit klare vand med kanalens grumsede efter at have hilst på den gamle vandmølle, der helt har sagt farvel til vandkraften.

Fannerupgård var i den senere middelalder en ubefæstet adelsgård eller væbnergård, nævnes siden som hovedgård. Tilhørte i 1387 væbneren Anders Udsøn, hvis slægt sad som ejere af flere betydelige ejendomme i Nørre Djurs. I 1475 skrev Hans Lykke sig til Farndrup. I den »Danske Atlas« 1768 fortælles, at »Fanderup er en ufri Avlsgaard, som tilhøre Greve Skeel, og at Gaardens Mark er saa got som omflødt«. På den tid blev i gårdens have opgravet kvadre og teglsten, der leder tanken hen på en borg eller befæstet gård fra Erik Menveds tid. Denne gård nævnes Hund(e)borg, og sandsynligheden taler for et fast stenhus, strategisk velanbragt, hvor sundet var smallest. Forstavelsen Hund(e) skal tydes som noget stort, noget be-

tydeligt. Hundeborg har antagelig delt skæbne med Gl. Estrup og kongsgårdene i Randers og Grenå, da Valdemar Atterdag knuste den jyske adels oprør i 1359. Hvad han ikke nåede at sanere, blev fuldført af hans datter Margrethe i de følgende årtier.

Boplads og færgested er betydeligt ældre end borgen og gården. Forleddet i bynavnet er – efter reglerne – et mandsnavn, hvad han så end har heddet eller er blevet kaldt. Torp er udflytterby grundlagt på ældre byers mark eller på nyryd i skov. I 1280 skrives Farmathorp, i 1404 Farændorppæ og i 1433 Farendrup. Stednavneforskere antager, at Farmathorp er en skrivefejl for Farnathorp, og det er højst troligt. Men at grundlæggeren har været søfarer, kan der næppe herske tvivl om, og skriveren kan have været munk og sprogkyndig, kan have vidst besked med det gamle nordiske ord Farm. Farm er skibsladning. Ordet kendes endvidere i slavisk og tydes da som færge eller pram. På norsk er »Farmand« en person, der færdes på rejse. Måske hed Fannerup oprindelig Farmandstorp? Pramfart var her alle tider; en fortrinlig næringsvej, som først ophørte i selve Sundet efter udgravningen i 1872, men længe efter fortsatte i kanalerne.

Søndag den 13. juni 1861 var en stor dag i Fannerups historie. For første og hidtil eneste gang i nyere tid fik man kongebesøg. Frederik den VII og Grevinde Danner gæstede Grenå og Ebeltoft i to dage, og den arkæologisk interesserede monark ønskede at undersøge »nogle saakaldte Kjøkkenmøddinger ved Mejlgaard og Fannerup«. Søndag formiddag ankom kongen og grevinden med følge til Fannerup for at spise frokost. Der angives ikke hos hvem, men det er nærliggende at tro, at der var dækket op på Fannerupgård. Derefter kiggede man på Kolindsund og drøftede bl. a. de planer, der angik udtørringen af søen. Lederen af Kolindsunds pramfart, forvalter H. Bruhn, Grenå, var tilsagt som sagkyndig og underholdt sig livligt med kongen. Som tak herfor modtog han Dannebrogskorset af majestætens egen hånd. På grund af frokostens mængde og længde måtte den kongelige gravelyst opgives. Kongen nøjedes med at »tage nogle udgravninger af skaldynger i øjesyn«.

Sådan slutter reportagen fra den folkekære Frederiks tur til

Ved Ginnerup findes denne gangbro eller spang. Lignende findes i Sivested og kaldes af nogle for en grisebro. Disse gangbroer er anlagt for at lette den gående trafik over kanalen. Foto: K. Mejnecke.

Fannerup. Byen havde oplevet kongebesøg, og det huskedes længe.

Byfogeden i Grenå indprentede befolkningen takt og tone i den store anledning. Alle hunde skulle holdes inde eller stå bundne. Al skyderi var strengt forbudt.

VED GINNERUP

Landevejen fra Fannerup til Ginnerup burde hedde Strandvejen. Der har været farbart langs søbredden i århundreder og hér er det eneste sted ved Sundet, hvor vejføringen over et længere stræk følger strandvoldene og kanalen. Forbi Brokkedal, i hvis bagland man finder Sekshøje og Bloksbjerg. Ude ved stranden ligger gården Gammel Dæmning, der fik navn efter den første projekterede dito, som skulle dele Kolindsund for at udtørre i to omgange. Planerne måtte opgives (se årsskrift 1967). Dæmningen på tværs blev aldrig bygget færdig. Man forsøgte i månedsvis. Hvad der fyldtes på om dagen, forsvandt om natten tillige med tipvogne og andet materiel. Der var bundløst, midtvejs måtte entreprenørerne melde pas og gå

ud af spillet med store økonomiske tab. Gården byggedes på det lille næs, der peger mod Allelevsund på den modsatte side, og en direkte kørevej til Allelev fik man aldrig.

Ginnerup er som boplads jævnaldrende med de øvrige landsbyer ved Kolindsund, men har udviklet sig anderledes. Ginnerup fik kirke og havde Skærvad til nabo. Gunnerstorp er det rette navn, og Gunner har været på alder med Harald Blåtand. Jernalderfund bekræfter dog, at her var menneskeboliger længe før.

Ginnerup kirketårn ses viden om og var sømærke, mens Kolindsund endnu kunne besejles. Naboskabet med Skærvad har ikke smittet af på kirkens udsmykning, der er meget spartansk. Traps Danmark fra 1925 angiver prædikestolen som tarvelig, men både den og altertavlen har for få år siden fået påmalet nye farver, der hverken passer til hinanden eller til kirkerummet.

Skærvad er mindst lige så gammel som Ginnerup. Gårdens ældste stenhus, på egnen regnet for Dronning Margrethes slot, lå på lavt terræn ved mølleåen. På det gamle voldsted er der stadig murrester at finde. Skærvads nuværende ejer oplyser, at gården engang havde egen teglovn, der lå nær Ginnerup. Munkesten indmuret i hovedbygningens bindingsværkstavl menes at stamme herfra, men kan vel også først have tjent deres formål i slottet. Hovedbygningen er et pragtstykke i bindingsværk, en fornem repræsentant for tidligere tiders smukke byggeskik. I den store påbyggede kvist har bygmesteren ladet fantasien spille i træværket. »Den Danske Atlas« fortæller (1768), at »Borgegaarden har fordum været omgiven med Graver. Nu er Bygningen af Bindingsværk, og alene som en stor Ladegaard til en Forpagter«. Siden er et og andet ændret, hovedbygningen er afkortet i begge ender, men der er god plads endda. To længer er også forsvundet, mens den store lade, ligeledes i godt bevaret bindingsværk fra 1822, er fredet. Gårdspladsens størrelse lader ingen tvivl tilbage om den gamle herregårds glorværdige fortid, da det var en slags blåt stempel at være ansat eller haft sin daglige dont på Skærvad hovedgård.

Dronning Margrethe var ejer til 1386 og skødede gård og mølle til Jens Andersen Brock af Estrup. Siden fulgtes Sostrup

Hovedbygningen til Skærvad Foto: K. Mejnecke

og Skærvad ad, både da Jakob Seefeld i 1612 – efter sigende – tabte den første i kortspil og i anden runde satte Skærvad ind med samme resultat. Jørgen Skeel var vinderen, hvorefter begge gårde i de næste par hundrede år hørte under grevskabet Skeel (Scheel). På Gl. Estrup findes flamske gobeliner, der med megen pragt gengiver Skeelernes besiddelser i 1700-tallet, heriblandt også Sostrup og Skærvad. Skiftende fogeder og forpagtere boede i denne epoke på Skærvad og regerede over godsets egne 67 td. og det tilliggende bøndergods 644 td. hartkorn. Nu er der 100 td. land ager og eng plus 150 td. land skov tilbage af fordums herligheder, der i 1922 blev udstykket i 17 husmandsbrug og en hovedparcel.

FRA BUSKEVIGEN

Tidligere førte landevejen forbi Buskehuset og over Buskebro, gik uden om det lave og fugtige kær ved åens udløb i Sundet. Nu er der kun markvej, og den ender blindt. Det nye vejstykke næsten rører ved kanalen. Det tog sin tid, før vejfyld og asfalt blev liggende. Gentagne gange skred det hele ud og forsvandt i dybet, eller som det hedder i egnens mål: »Vejen søkked'«.

Ved den gamle bro over Buskeåen, det lokale navn for Skærvad ås sidste stykke, lå Buskehuset eller Buskegården. Et hus længere fremme under skoven har fået navnet overdraget. Buskevigen strækker sig fra Enslev til Kirial, har i vikingetid været sejlbar og egnet til ankerplads for de ledingsskibe, som bønderne i Nørre Dyrs havde pligt til at rede, når kongen bød. Meget taler for, at de historiske søslag i Djursåens munding fandt sted i disse omgivelser. Herom kan læses senere på rejsen.

Der fører sti langs Buskevigens vestre bred, engang var her også kørevej til Ågård i Kirial. Ågård hed tidligere Kirialgård og er muligvis det »Kilal«, hvortil en vis Nils Pedersøn skrev sig i 1345. Senere i samme århundrede skriver Ridder Svend Udsøn sig til Kildal og Debildmark. Før deres tid var det meste af Nørre Djurs, Kirialgården medregnet, pantsat til den holstenske Grev Gerhards sønner. Indtil væbneren Niels Ebbesen »vog den kullede« i Randers og dermed ændrede historiens forløb. Kirial er et naturnavn og helt enestående, men udtalen Kjirral kan måske hjælpe på tydningen. Kir (Kier?) henviser til ådalens omgivelser, mens efterleddet kan stå for rende i fjord eller en dyb rende i en dyb dal. Det stemmer godt med naturforholdene på stedet. (I bynavnet Aalborg henviser forstavelsen aal (= all) til beliggenheden ved strømmen, ved Limfjorden).

Et gammelt sagn fortæller, at den største skat findes nedgravet, hvor regnbuen rammer jorden. Mange leder stadig væk og uden større held. Helt anderledes gik det i Kirial for et par år siden, hvor det hidtil største møntfund i Danmark blev gjort på gårdejer Aage Bangs pløjemark. En enorm formue i et antal af 70.000 mønter, gangbare i valdemarstiden, lå her i to bronzekedler og overraskede sin finder. Nationalmuseet har nu konserveret alt det rede sølv, det vil vare endnu en tid, inden de 39½ kg mønter er endelig bestemt. Skatten menes nedgravet i de nærmeste år efter 1362 og består af engelske sterlinge fra Edward d. IIIs tid.

Er det en kongelig krigskasse eller en enkelt mands formue? Endnu kan det kun blive gætterier, men ved fantasiens og historiske kendsgerningers hjælp forventes sagen opklaret.

Om begivenhederne i den tid fortælles: »Valdemar Atterdag havde mange skærmydsler i gang i midten og i anden halvdel af det 14. århundrede, også i Østjylland. Valdemar indtog og ødelagde en del borge på egnen, bl. a. Estrup og flere kongsgårde. Det var om ved 1358, og ved Djurslands kyst blev den kongelige flåde ramt af uvejr. Flere skibe gik ned, deriblandt selve kongeskibet med riddere, ædlinge og kostbart indbo, samt kongens kiste med det kongelige segl. Fra stranden overværede Stig Andersens svende katastrofen. De behøvede blot at opsamle overlevende for at få fuld hus i Bjørnholms fangekælder. Kong Valdemar selv slap tilbage til Sjælland«.

Stig Andersen til Bjørnholm (nu Høgholm) var sønnesøn af Marsken og en af kongens svorne fjender, efter at hans søn Ove Stigsøn sammen med Niels Bugge var blevet myrdet lillejuleaften 1358 i Middelfart. Kongen blev udlagt som ophavsmand til drabet og var i øvrigt på kant med resten af den jyske adel. Jordebogen siger, at »samme Stig Andersen ejede Jorder i Kirial og i Joensløff i Nørreherret Dyres, hvor Greve Gert og hans Søn Hendrik 1358 forundte Stig Andersen Kronens Gods for Gods i Rinde, Bregentved og Thuekjær«.

Er det bjergede penge fra kongens kiste, som et par af Stig Andersens svende har kulet ned i Kirialgårdens mark? De røbede i så fald aldrig deres hemmelighed. Men regnbuen vidste besked.

JOENSLEFF – ENSLEV

Der er flere -lev byer på Djurs, og endelsen viser hen til de vigtigste af de kongelige besiddelser. Lev-byerne markerer denne egns betydning til langt ind i middelalderen. Lev-byerne er fra tidlig vikingetid eller skjoldungetid, og ofte sammensatte med høvdingenavne, vi kender fra runestene. Lev er jordegods overladt en veltjent hirdmand til eje. Godsets fornemhed havde til følge, at dér byggedes kirkerne i det 11.–12. århundrede.

Gården Debelhede – nu Kristiansminde – var i fortiden et høvdingesæde. Debel skal være det samme ord som Dyppel eller Dybbel, staves af og til Debild og fortolkes som sumpet mark, der ikke kan pløjes. Afdøde proprietær Aa. Nikolajsen,

Kejsegården, holdt på, at »dæwwelhede« var det rette navn. Den nuværende ejer benægter, at jorden er sumpet, men tilføjer at den engang kan have ligget i lyng.

Ridder Peder Gjødesøn (Bild) solgte i 1329 gården til Ut Ebbesøn, og stedet anføres i 1453 som ubebygget og tilhørende Ridder Svend Udsøn. Måske har Valdemar Atterdag ladet gården afbrænde, da han hærgede egnen hundrede år forinden. Langt senere udgjorde gården i genopbygget stand en del af Skeels gods og var bortfæstet til egnens bønder. Efter Jørgen Skeels fallit solgtes gården i 1839 til selveje for bonden Thomas Jørgensen Meinicke for 2530 rbd. rede sølv. To år efter afhændede denne til N. Møller, købesummen var da 4200 rbd., hvorefter Th. J. M. købte købmandsgården Lillegade 47 i Grenå. Debelhede fik samtidig navneændring til Kristiansminde, der ikke lyder nær så spændende. I 1916 kostede hele herligheden 128.000 kr., det meste af jorden frasolgtes til husmandsbrug, mens hovedparcellen med den statelige hovedbygning fra 1848 bevaredes. 1944 skete der en ny udstykning af tillægsjord til statshusene på foranledning af Statens Jordlovsudvalg, der havde overtaget gården. I dag er der 46 td. land til Kristiansminde, men den enormt store gårdsplads og den stendigede have vidner om en betydelig gård i fortiden, da Debelhede husede riddere og svende. Tæt ved gården er tidligere påvist rester af en stenbygning, måske er det Debelhedes første stenhus fra 1200-tallet.

Der er ikke megen fornemhed i dagens Enslev udover kirken, der knejser på bakken og skuer lige ind i gabet på Kolindsund. Kirken kaldes i 1396 Sct. Nikolajs, navngivet efter søfarernes værnehelgen, hvorefter man må tillægge Enslev stor betydning for skibsfarten i Sundet. I »Grenå Bys Historie« (bind A side 143–44) berettes, at Enslev by nedbrændte totalt 3. pinsedag 1887. Siden har Enslev lige så totalt manglet en gammel landsbys særpræg, men beboerne hævdede sig på anden måde, holdt traditionerne i ære lige til anden verdenskrig. I Enslev forstod man sig på at brygge øl, noget stærkt, syrligt stads, der hos utrænede udensogns folk kunne afstedkomme både mavepine og hovedsmerter. Den, der skriver disse linier, har erfaring fra begyndelsen af 30'erne, hvor der hver torsdag stod skænket et

par potter gammeløl med pligt til at nyde samme hos Thora og Søren Fausing. Til alt held gik hjemturen ad markvejen under bakkerne. Én gang styret ned i de to dybe hjulspor holdt køretøjet – Ford, model T – sin rette kurs forbi galgebakken. Den galgebakke, som den Grenaae borgmester og hans 6 rådmænd i kongelige vendinger henviser til, da de ansøger Chr. IV om at måtte rejse galge et nyt sted. Brevet til kongen lyder: »Vi Grenaae Mænd selv syvende af Guds Naade Hilser dig Kong Christian selv fjerde. Vor Gunst som tilforn. Vide maae du, at vi af frie beraad Hue, og med meenige Borgeres Samtykke, paa vor Byes Bekostning har ladet oprejse en Galge, som vi nødvendig behøver for vore Børn og Efterkommere, hvilken vi Ydmygeligen bede og begjære at maatte bruge, nyde og beholde umolesteret af Dig og Dine Efterkommere i alle Maader. Dermed skeer Vor Villie. Givet i Vor Bye Grenaae, den 1. April 1600. Borgmester og Raad.«

Læst med vore øjne et morsomt og let komisk brev, men ganske givet afsendt i allerbedste hensigt og i fuld alvor. Lad os håbe, at Christian Firtal har haft så megen sans for humor, at han straks tilgav de gode mænd deres efteraben af kongelig skriverie.

GRINDHØJ – GRINDAAE – GRENÅ

En rejse gennem Djurs går også gennem Grenå og omegn, gengiver enkelte begivenheder i byhistorien og medtager et og andet, som kan bidrage til billedet af en gammel by.

Grenå opstod ved Kolindsund, og byens udvikling gennem tiderne er nøje knyttet til sund og hav, lige siden de første agerdyrkere ryddede skov på Grindhøj. Palle Lauring skriver i »En rejse i Østjylland«, at byen hedder Grindhøj og Grind skal betyde grus, så enten er meningen »byen på grusbanken«, eller der har ligget en høj, som byen har fået navn efter. Kort og godt! Carl Svenstrup fortolker det gammeldanske ord Grind som gærde, gitter eller bro og skriver, at Grindå rimeligvis betyder Bro-å, dvs. byen ved broen over åen. Afdøde I. S. Magnusson, skolens højt estimerede sproglærer og stednavneforsker, siger i årsskriftet 1953: »Grind betyder på oldsproget rækværk, gitter, låge og byens navn betyder en høj med ræk-

værk om (et tempel?). Endelig er der i »Den Danske Atlas« 1768 følgende versioner: »Kolind Aae deler sig ret Sønden for Byen i tre Grene, hvoraf nogle ville, at Byen har faaet Navn og bør skrives Grenaae, skjønt andre holder for, at Aaen i ældgamle Tider paa det Sted har været kaldet Grindaae af det gamle danske Ord Grind, dvs. et Led, Tralværk, Skranke, eftersom Aaen dér saaledes deler sig. Man skriver i Edda, at et af de Navne, som de Gamle har givet Aaer og Vande, er Grind-Jardar, Jordens Grind eller de Aabninger Vandet havde at løbe igjennem.«

Et århundrede tidligere havde Reesens Atlas (1670–80) en helt usandsynlig forklaring om, at Grin skal komme af åens grønne farve, eller at forleddet er et mandsnavn.

Byens navn er gennem århundrederne stavet på utallige måder: Grindhøgh, Grindøugh, Grindov, Grindiv, Grindæ, Grindne og endnu flere. Gennem alle tider og den dag i dag udtalt Grinne. Der er grund til at kigge lidt nærmere på Grindøugh, Grindov og Grindiv, der lyder som Grindøje, når dette ord udtales på jysk. Et øje er også en åbning, hvor vand løber igennem. Stavemåden kan være helt utilsigtet fra skriverens hånd – men alligevel ...

De forskellige tolkninger lyder alle sandsynlige med undtagelse af Pontoppidans tre-grenede bynavn og Reesens grønne farve eller mandsnavn. Äen har ganske rigtigt haft tre grene og tre broer, men disse opstod så sent som i 1633, efter at Kolindsund havde forårsaget kolossale oversvømmelser i engene syd for Grenå. Den tre-grenede å forsvandt igen i 1870, da der gravedes et nyt løb nærmest byen. Byens rette navn er Grindhøj, og åen må da hedde Grindå. Byen har givet sit navn videre til åen – ikke omvendt. I dialektformen »Grinne« rummes det oprindelige.

TORV OG KIRKEPLADS

Grindhøj er i dag torv og kirkeplads. Langt ind under kirken og de nærmeste ejendomme findes nederst i lagene rester af den første boplads. Et gudehov, et offersted med stenalter, et hedensk tempel med rækværk om, kan have haft sin plads her. Og være afløst af en stavkirke, denne igen af et kvaderstens

kapel – begyndelsen til den første stenkirke. Den første rigtige kirke på Grindhøj indviedes til Sct. Gertrud, de vejfarendes beskytterinde, opførtes i Erik Menveds tid og anses for jævnaldrende med kongens faste borg på Kalvø. Kirken ligger her endnu, men har ikke meget tilbage af sit oprindelige udseende. Den er ombygget flere gange, har fået tilbygninger, er blevet plyndret for al træværk, da de kejserlige tropper i vinteren 1627–28 havde kvarter i byen og manglede brændsel. I 1649 nedbrændte kirken næsten totalt, kun nogle af de tykke mure stod sig. Hele den østlige bydel brændte ved samme lejlighed. En ny kirke rejste sig på ruinerne og stod færdig i 1653. Den egentlige restaurering og genanskaffelse af inventar og orgel fortsatte århundredet ud og i de følgende med – lige op til vor tid.

Den tilhørende kirkegård lå rundt om sin kirkes fire sider, blev nedlagt 1823–35 og var længe fredet. Den sidste rest blev sløjfet i 1884 for at give Frederik VII plads på torvet. Iført sin kongelige og landsfaderlige værdighed, alt i bronze, vogtede han i 65 år, som god arkæolog, skaldynger fra den ældre stenalder, flintredskaber, ildsteder, gravrum og rester af skeletter fra en tidligere epoke i Grindhøjs historie.

Byens berømte søn, Søren Kanne, fik i 1949 bevilget eneret til pladsen. Kongen måtte trække sig tilbage og tog som god demokrat plads foran rådhuset.

Kirken på Grindhøj er ikke den ældste i Grenå. Gammelsogns eller »Gammel Grenaae Kirke« har ligget på Baunehøj og menes opført i begyndelsen af 1200-tallet af materiale fra Sangstrup klint. Den nedlagdes i 1558, men blev først nedbrudt efter 1627, hvorimod dens kirkegård blev anvendt indtil 1740 til fattigbegravelse. Fundamentet lige bag sygehuset er tilgængeligt, og udgravninger i de sidste par år har bragt en del nye fund for dagen. Et bonde- og fiskersamfund har været grupperet om kirken, men ikke efterladt sig væsentlige spor.

Den første egentlige beboelse fra længe før kirkernes tid må være flyttet fra Grindhøj til Baunehøj af årsager, man ikke kender. Måske har udenvælts fjender, venderne eller andre sørøvere, tvunget menneskene til at flytte de ca. 800 m mod vest. Her på Baunehøj, der nok har heddet noget andet eller været

en del af Møgelhøj, har man på den sydvendte skråning haft gode vilkår i fortiden. Kolindsund vigede sig ind her, lavt vand dækkede hele området, hvor nu lystanlægget er vokset op. Langt senere, måske efter at vendernes magt var brudt, er bondebyen flyttet tilbage til Grindhøj, til å og sejlløb, har bygget en ny landsby, fået kongsgård, anlagt skibsbro i dennes nærhed, rejst kirke på stenaltrets plads og ladet bosted og navn gå i arv til Grenå af i dag.

Kongsgården i Grenå nævnes i Valdemar Sejrs jordebog 1231 som et »Kongelev«, et kongeligt arve- eller krongods overladt kongen til hans underhold. Nævnes også i 1327, da kongen (den 12-årige Valdemar III, søstersøn til Grev Gert og indsat i værdigheden under Christoffer IIs landflygtighed) med sin grevelige onkels samtykke pantsatte Grenå med kongsgård og omliggende landsbyer til Marsken Erik Holck og Aage Iversen. I 1572 tilbød Frederik II kongsgården med tilliggende til borgerskabet mod at dette skulle svare »Carl Skotthe, som for nogen Tid siden fik Godset i Forlening, samme Landgilde og Afgift, som han nu oppebærer«. Siden er kongsgården borte, en del af Storegades huse og gårde blev bygget på dens jord, og så sent som i 1700-tallet hed grundene syd for Storegade »Kongsgaards Tofter«.

DJURS-Å og GRIND-Å

I kongsgårdens storhedstid var åen navigabel i hele sit løb, rester af pælehavn er påvist nær Sønderbro, men sand og mudder fra Kolindsund fortrængte efterhånden al sejlads af betydning. Havn fik man i stedet ved åens munding. Den delte skæbne med pælehavnen og var evig og altid udsat for gentagne voldshandlinger fra Kattegats side. De første virkelige beretninger er fra tiden op til år 1600, de sidste dateres 1870 i forbindelse med Kolindsunds forestående afvanding. Da blev åen ledet uden om et nyt og rigtigt havneanlæg, søkøbstaden Grenå var genfødt. Kolindsunds vand blev i de følgende 10 år hældt i havet og spærret ude indtil videre. Grenå blev atter porten til det indre Jylland, i dag mere end nogen sinde. Bredbugede færger indtager og udspyr daglig en hær af bemandede køretøjer på vej mod de samme mål som fortidens krigsfolk, men i mere

fredelig hensigt. Konvojerne er flyttet fra Kolindsund til landevejene. Hurtiggående »Farmænd« slås med hinanden efter helt andre love end de, der var gældende, da Harald Haarderaade, Svend Estridsen, Svend Grathe, Valdemar I foruden Erling Skakke m. fl. færdedes i de samme egne – og stødte sammen. Status er uforandret – fart kræver liv.

Historieskrivere har kaldt Grindåen for Djurså. Krønikeskrivere vidste at berette om søslag i den videste del af dette vandløb. Det er næppe den lille stump udløb fra Kolindsund, der har prioriteten til Djurså.

Saxo og Snorre var jo ikke selv udsendte krigskorrespondenter, de har blot nedskrevet det overleverede og forhåndenværende stof efter bedste politiske overbevisning. Således om begivenhederne i 1060, da man i Grenå ventede den norske Harald Haarderaade på plyndringstogt og beredte sig på at forsvare den vigtige indsejling. Mange gode skibe har Svend Estridsens jyske bønder bemandet og holdt rede ved Djurså. Men kong Svends flåde blev slået på flugt og Harald plyndrede videre. Svend Grathe landede her i 1157, da han drog mod Valdemar I efter mordet på Knud Lavard og selv mødte sin skæbne på Grå Hede. Snorre omtaler en træfning 1165 mellem samme Valdemar, kaldet den Store, og den norske høvding Erling Skakke. Siger rent ud, at »Danerne flyede hastigt og mistede mange Mand, mens Erling plyndrede Skibene og en nærliggende Kjøbstad«.

Kan det være andre end Grenå, der på den tid allerede kan have kongelig stadfæstelse? De første privillegier kendes ikke, de er vel gået tabt under de mange plyndringer med tilhørende ildsvåder. De ældst bevarede er givet af Christoffer af Bayern i 1440. Byens segl med de to kirker og bro over åen er skåret ca. 1300, da må byen givetvis have været købstad og været det mindst lige så længe som Slesvig, der regnes for ældst i landet og er fra ca. år 1200.

Tilbage står spørgsmålet om Djursåens og Grindåens rette tilhørsforhold. Om navnene er forvekslede med hinanden i kampens hede, byttet om af krønikeskrivere eller flyttet frem og tilbage som byen selv?

Det vil være naturligt om Djursåen udsprang og løb gennem

den ø, der gav navn til hele Djurs. I så fald er det den nuværende Skærvad å, der udmunder i Sundet ved Buskevig. Ud for kysten er der fundet våben, stridsøkser og slagsværd, der tyder på, at ledingsskibe har dystet hér. Afdøde hjemstavnsforfatter Johs. Bilde har talt og skrevet imod denne opfattelse, stædigt hævdede han, at den historiske Djurså har løbet fra Kolindsund nær vest for Enslev ved Buskebro, forbi Kirial til Veggerslev å og ud i Gjerrild bugt. Grindåen har heller aldrig været den rigtige Djurså, føjede Bilde til.

Hans påstande om Kolindsunds udløb via Kirial og Veggerslev blev stærkt imødegået af geologen dr. phil. S. A. Andersen, der kunne oplyse, at »intet tyder på Sundets forbindelse med Kattegat ad denne dalsænkning, hvis bund ligger ca. 10 m over havet. Så højt har hverken havet eller Kolindsund nået, men S. A. Andersen medgiver J. B. ret i, at den nuværende Grenå å ikke er den historiske Djurså, men snarere den nuværende Skærvad å, der udmunder i Buskevig, hvor flåden da kan have holdt til«. Men nævner kun dette som en mulighed, hvorved alle parter kan få nogen ret!

Og vi andre er lige vidt. Grindåen var trods sin betydelige bredde ikke egnet til kamphandlinger, hvor man lagde bord til bord. Ved udløbet i det åbne hav har søgang været til hinder. Hvordan kunne tungt lastede krigsfartøjer og ledsageskibe overhovedet slippe gennem Grindåen med dens mange sand- og mudderbanker? Svaret ligger sandsynligvis i tidevandet, som et par gange i døgnet skabte højvande i åen og dermed åbnede mulighed for udvidet sejlads til valpladsen ud for Enslev og Buskevig. Dér var både vidde og dybde, og det er måske forklaringen på, at Harald Haarderaade, Svend Estridsen, Valdemar I og Erling Skakke m. fl. afholdt deres sportskampe her – ved Djursåens munding.

SØLVPENGE I TUSINDTAL

Der er penge i jorden på Djurs, der har været endnu flere. Efter sigende skal der allerede i 1600-tallet være gjort et fund af engelske middelalder-sterlinge tæt ved Grenå. De sidste par år bragte på ny titusinder af mønter for dagen. Først i Kirial som allerede omtalt og siden i Balle, hvor en gravko afslørede, at

stedets møller – eller hvem det nu kan være – havde gemt sit gode sølvtøj og en formue i sølvdalere i kanten af mølledammen. Skjult sine kostbarheder af frygt for svenskeplyndring, og taget sin hemmelighed med i graven. 300 år efter var overlæge Hovesen på pletten i selvsamme time som Charles Sørensen og Marius Jensen uforvarende stødte på de fyldte skindposer. Nationalmuseet overtog omgående det hele fund efter gældende lov om danefæ. Loven burde snarest ændres og skatten gives tilbage til Djursland. I Balle taler man spøgefuldt om, at der er penge i møllegårdens jord og kalder stedet for »Sølvtorvet«.

I Trustrupgårdens mark blev flere tusinde sølvmønter afdækket først i dette århundrede. I Grenå bevistes tidligere tiders rigdom og storhed i 1910, da en lerkrukke med 12.000 pengestykker blev fundet i en udgravning ved Ågade på en af kongsgårdens tofter. Det varede flere dage, inden man blev klar over dette funds historiske betydning. Endnu kan man uden tvivl træffe Grenå-folk, der var raske drenge i 1910, og som i dagene efter fundet havde lommerne fulde af mønter fra Valdemarernes tid. De fleste blev dog reddet, en beskeden part gik til Djurslands museum, resten tog Nationalmuseet sig af. Har det været en kongelig stedfortræder, der i ca. 1235 gravede de mange penge ned og derpå skilt fra livet uden at snakke over sig? Var mønterne inddrevne skatter og afgifter eller sold til kongens lejesvende og søfolk? Måske skulle pengene bruges til en ny kirke? Ingen kan give det rette svar.

BYHISTORIE I KORTE TRÆK

Grenå levede videre efter den tid, blev plyndret, brændt og genopbygget gang på gang. Byen har haft Sct. Jørgens hospital for spedalske, det lå ved den nuværende Sønder Møllegård og nævnes i 1520. Grenaae Latinske Skole henlagdes til gunst for Randers i 1640. Kirken skiftede efter genopbygningen i 1653 fra Sct. Gertrud til Sct. Peder. Byen har haft fælles skarpretter med Ebeltoft, åben tingplads ved torvet og overtog i 1601 Mikkelsmarkedet fra Thorsager. Husede et af landets største brændevinsbrænderier og en – af kronen ejet – betydelig vandmølle, der brændte sidste gang i 1762 for aldrig at blive genop-

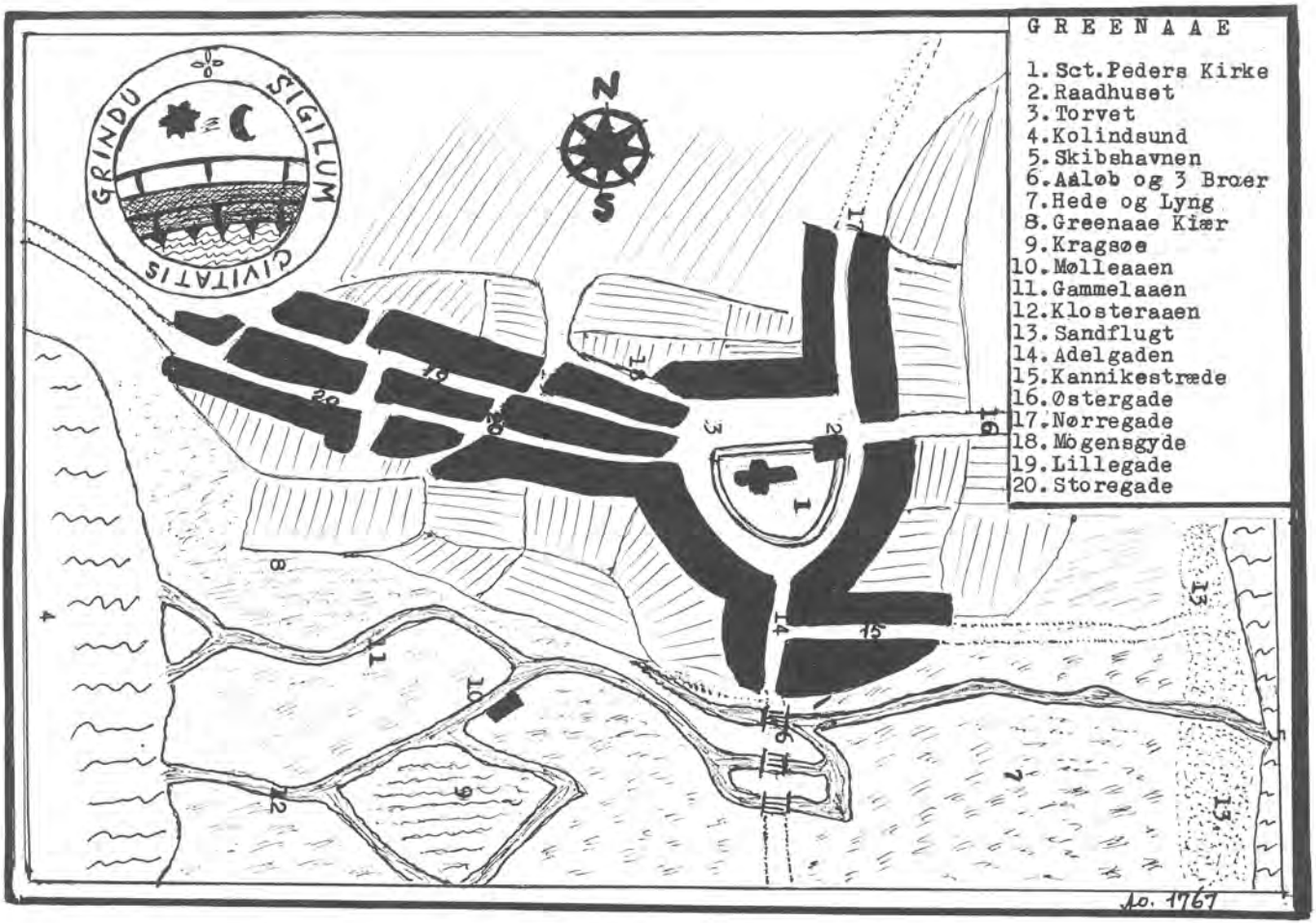
GREENAAE
1. Sct. Peders Kirke
2. Raadhuset
3. Torvet
4. Kolindsund
5. Skibshavnen
6. Aaløb og 3 Broer
7. Hede og Lyng
8. Greenaae Kiær
9. Kragsøe
10. Mølleaaen
11. Gammelaaen
12. Klosteraaen
13. Sandflugt
14. Adelgaden
15. Kannikestræde
16. Østergade
17. Nørregade
18. Mögensgyde
19. Lillegade
20. Storegade
GRINDU CIVITATIS SIGILLUM
N
S
Ao. 1767

ført. Mølleåen-Klosteråen anes endnu. Kloster kendes ikke i Grenå, åen har sikkert sit navn fra Øm, der tidligt ejede store dele af området. Gammelåen er intakt og fører vand fra Sydkanal til Nordkanal. Ved tøbrudstider er de gamle åer synlige i kærstrækningerne under Grenå. Byen har ligget nær vandet, Kannikegade har heddet Strandstræde og kaldtes også Taygyden, det sidste efter de mange tudser, der trivedes godt her.

Skat på køretøjer er ikke nogen ny opfindelse. I 1720 pålagde kongen alle karetejere at betale afgift. Bystyret skrev i den anledning til det kongelige rentekammer, at man ikke skulle forvente nogen penge fra Djursland. »I Grenaae bruge man ej den slags fornemme Kjøretøjer. Her maae Borgerne gaae paa deres Ben, om de skal nogen Steder hen«.

Byen havde 1757 vandflod, som bortrev alle 3 broer i syd, hvorpå Bro hede og Grindåen atter fordærvedes af sandflugt. Grenaa Avis udkom første gang i 1850 – ti år senere fik gaderne opsat tranlygter. Randers-Grenå jernbane indviedes 1876 og Dampvæveriet startede i 1893. Siden er det gået slag i slag. Hessel hede og stranden blev købt af Ove Svendsen i 1931. Grenå-Hundested færgefart åbnede trafikken den 14. juli 1934. Tyskerne forlod byen og englænderne holdt deres indtog samtidig med, at Grenå fejrede 500 års jubilæum 13. maj 1945.

Endelig bør medtages, at Aksel H. Hansen valgtes til borgmester i 1946 og har været det siden.

Grenå er atter på vej til at blive Jyllands port, ganske som for 1000 år siden. Den gamle bykerne med enkelte smukke huse og gårde afløses i sin funktion af nye bebyggelser, der søger mod øst og tydeligst giver sig til kende mellem by og havn. Nogle enkelte af de gamle bygninger fortjener at blive nævnt. »Aftenstjernen«, Lillegade 39, er opført i sine to etager 1751. Den gamle borgmestergård, Lillegade 50, er fra 1768 og desværre i stærk forfald. Købmandsgården på torvet byggedes af Christoffer Ovesen Broch i 1750, har velbevarede svalegange på øverste stokværk og er byens mest seværdige og bedst vedligeholdte borgerhus fra denne periode. Nu indeholder den gamle gård Djurslands museum med fine samlinger fra oldtiden på Djurs og livet ved Kolindsund.

FRA HESSEL HEDE I AALSØ SOGN

Da isdæmningen på Djurs i en fjern fortid var smeltet bort, efterlod den Kolindsund som fjord og lagde bunden til Danmarks største indsø. Det overflødige smeltevand fossede gennem en 3 km bred gletscherport mellem Baunehøj og Hessel, medtagende jord og grus i så store mængder, at der kunne blive rigeligt til etablering af Hessel hedes mange hundrede tønder land. I de følgende årtusinder lukkede hav og blæst i forening det brede udløb med sand og sten fra klinterne ved Fuglsang og Katholm. Åbningen var reduceret til ca. 1 km i stenalderhavets tid. Senere sank havets spejl og landet hævede sig, mens sandflugt satte ind fra kysten og dækkede området, samt formerede de vældige klitrækker langs stranden. Langsomt men sikkert dannedes den nuværende kystlinie, indenfor opstod Hessel hede. Grindåen tilpassede sig forholdene og var siden et trangt og upålideligt afløb for Kolindsund.

Hessel hede kaldtes tidligere Bro hede. Et kongebrev fra 1440 skulle sikre Grenå by »Fri Fægang ud mod Stranden til Saltbæk«, men blev gang på gang underkendt i de mange processer, der gennem århundreder førtes mellem byen og Hessels skiftende ejere. Byen tabte alle sagerne, idet omtalte kongebrev på et tidligt tidspunkt var bortkommet. Retten til fædrift måtte afskrives, et brev fra byfogeden til rentekammeret bekræfter dette i 1720. Længe før har fædriften været et problem af helt andre grunde. Sandflugt havde omkring 1600-tallet lagt ekstra 1 alen sand på Bro hedes stride græs. Åen blev næsten fyldt op af den samme sandflugt.

Grenås jorder havde i ældgammel tid grænse ved Hessel. Fredskorset – eller »Hannestenen« – står stadig på marken 500 meter sydøst for gården. Hertil gik »Grenaae Byfred« og byens »Fæste- og Fægang«. Den gamle landevej til Aarhuus passerede tæt forbi.

For hundrede år siden havde Hessels ejere påbegyndt hedens beplantning. Omkring 1900 var en betydelig nåleskov vokset op på den sydlige del, i dag er hele arealet dækket af træer. En del af plantagen fik navn efter Søren Kanne, hans mindesten rejstes i 1926 nær stranden, hvor han øvede sin dåd i 1835.

Efter lange forhandlinger mellem Grenå by og Hessels ejere

lykkedes det endelig og uden processer i 1918 at købe eller leje arealerne syd for åen og langs stranden til rekreative formål. 1931–32 erhvervedes resten af Hessel og Fuglsang heder med tilhørende skov og strand. Havlund og Kannegården fulgte med i købet.

»Grenå strand« var en kendsgerning og kunne tages til indtægt som en virkelig turistattraktion. I bedre kredse havde man dog havbadet allerede fra 1860. Badeliv blev tålt på den tid, men var langtfra velset af alle. Man skulle benytte badevogn til af- og påklædning, måtte herfor betale en mindre entré til en nidkær opsynsmand. Politimesteren så sig – i moralens og lovens navn – nødsaget til at bekendtgøre en advarsel i Grenaa Avis i 1890, at mandspersoner ikke måtte opholde sig i nærheden af damernes badeanstalt i den tid, der badedes.

Efter 1900 blev det tilladt at gå i vandet fra fri strand, i 1914 fik man badehotel og moralsk pligt til at bruge badedragt. Det sidste gjaldt dog ikke den sommerdag først i tyverne, da Ryomgård Realskoles ældste klasser var på udflugt til Grenå strand. Både lærere, lærerinder og elever badede uden en trævl, de havde vel aldrig ejet en badedragt. De to køn tog det årlige bad i al ærbarhed med 1 km afstand imellem sig. Der har nok ikke været mange andre på stranden den dag.

Nu er det helt anderledes, der bades sommeren igennem som aldrig før. Badedragter er antydet for alles vedkommende og i et utal af modeller. Enkelte topløse skal være observeret i mængden, uden at nogen fik moralske opstød eller råbte på hjælp fra øvrigheden. Livet er jo dejligt.

Grenå strand og Hessel hede, alt hvad der ligger sønden for Grindå og østen for Klosterå og Kragsø hører til Aalsø sogn og udgør næsten en tiendedel af sognets areal. Hovedgården Hessel var i 1749 ansat til 64 td. og bøndergodset til 300 td. hartkorn, der tyder på, at det halve sogn med kirke har været underlagt Hessel. Det meste af godsets jord blev frasolgt i årene 1840–89. I 1920 – før hede og strand gik til Grenå – var gårdens hartkorn 58$^{3}/_{4}$ og opmålt til 954 ha af sognets samlede 4312 ha land. Siden er Fuglsanggård bortsolgt og en del jord udstykket. Hessel har været en betydelig nabo til Kolindsund og lige så velanbragt som de øvrige væbnergårde langs søbred-

den. Nævnes i 1291 som Hezsel, i lokalt sprog Heisel og har fået navn af et omliggende hasselkrat, der i oldtiden var viet til guderne og helligt. Hessel har gennem tiderne været ejet og beboet af så kendte familier som Kaas, Rud, Krabbe, Skeel, Lykke og Sehested. I en længere årrække havde Hessel og Katholm fælles ejere, havde kronens vandmølle ved Grenå i forlening, og er de samme personer, som angreb Grenå bys ret til fædrift i Bro hede. Hele gården var oprindelig rejst i bindingsværk. Der er intet tilbage; de rummelige avlsbygninger blev ombygget i kampesten for flere menneskealdre siden og den sidste rest bindingsværk i hovedbygningen forsvandt for en halv snes år siden. Gårdspladsen er imponerende stor, den er anlagt, da Hessel hørte til det store hartkorn.

Aalsø er Alvshøj eller Olshøj, det nærliggende Aalsrode er det område eller den mark, der ryddedes ved Alvshøj. Aalsø kirke hører til blandt de smukkeste af egnens gudshuse og har nydt godt af naboskabet med Hessel og Katholm. Kirkens hvælvinger, altertavle, prædikestol, orgel og malmlysekroner er alt sammen skænket og bekostet opsat af de herremænd, hvis marmor-kister henstår i gravkapellet eller gravkælderen under koret. Bag kapellets jerngitterværk findes en pragtfuld ligsten i sort marmor over Thomas Fasti til Vennergård og hustru Christense Bryske. Døbefonten i granit er romansk med dyrefigurer. Kirken har fine murblindinger i tårnet og blytag overalt. En gammel blyovn er fast inventar i våbenhuset. I denne sommer har kirken været under reparation. Døbefont og en del ligsten har haft udendørs ophold. Ligeledes den store granitsten fra våbenhuset, som sædvanligvis kaldes »Stenen over Præsten fra Vejlby«, men er langt ældre, fra 1200-tallet, og har fine tovsnoninger både for og bag samt et stort kors indhugget i oversiden. Den minder om et stenalter og har ligheder med stenmester Horders arbejder på det øvrige Djurs.

Præsten i Vejlby, Søren Jensen Quist, henrettet på Albøge mark i 1626 for mord på sin avlskarl, blev begravet ved våbenhuset efter at hans uskyld var bevist. Stenen har været for hånden og taget i brug til hans minde.

Søren Mikkelsen Kanne omkom ved drukning i Grenå å

1860 og blev begravet ud for koret. Blichers digt om hans redningsdåd ved Grenå strand står hugget i hans gravsten.

Helhesten holder for selskabs skyld til i kirkediget.

FRA ØSTERMASKINEN OG RETUR TIL FÆVEJLE

Hesselageren ligger ret øst for Hessel og på den anden side af jernbanen. Lidt nordligere møder Barnebækken Kolindsunds kanaler. Midterkanalen støder til indenfor, hvor dæmningen runder af. Her byggedes i 1876 Østre Maskine – populært kaldet Østermaskinen – til hjælp til Fannerups, når regnfulde perioder eller tøbrud satte ind. Pumpestationen er for længst nedlagt, erstattet af en mere moderne ved Enslev, men en stump kanal og nogle fundamenter er gamle minder fra udtørringens første tid.

Vi er i Vejlby sogn, passerer gennem Revn, der er anbragt ved den revne og vig, hvor Lillemølle å render i Kolindsund. Revn er en gammel bonde- og fiskerby med tidligere »godt Fiskerie af Gjedder, Aborre, Brasen, Skaller og Aal« og engang berømt for sin sundhedsgivende »Kallekilde« ved Møgelhøj.

Set fra luften har landskabet form som et stort dyr. Næsset nord for Revn er dyrets hoved, ved snuden ligger Næsgård på inddæmmet grund og derfor ikke sat i hartkorn. Lige over øjet byggedes Næsby på jord fra Ingvorstrup, en ældgammel gård på næssets nakke. Gården skal være anlagt og fået navn efter væbneren Ingvor Beske, om hvem intet andet vides. Hans senere kolleger hed i 1446 Ove Henriksen Lunov og i 1489 dennes søn Laurids Ovesen. Den bekendte latindigter og professor Erasmus Glad (Lætus) er født på Ingvorstrup i 1526. Gården har haft et utal af ejere og er blevet landskendt gennem Blicher, der tog sig digterisk frihed til at lade en vis Morten Bruus skrive sig til Ingvorstrup. Morten Bruus er opfundet af Blicher for at blive Præsten i Vejlbys banemand.

Bruger vi stadig dyreskikkelsen til sammenligning ligger Allelevsund på halepartiet, mens Fævejle er selve halespidsen. Landsbyen Allelev er anbragt på bugen, alle tre navne hører til i Lyngby sogn. Om Allelev vides kun lidt, byens bønder var fæstere under Fævejle til ca. 1800, men endelsen -lev vidner om en mere betydningsfuld tilværelse. I 1332 skrives Alwær-

løfæ, i 1406 Alueløf, stedet må tidligere have været høvdingesæde. Skulle efter traditionerne have kirke, men kirken blev bygget i Lyngby. Lyngbys anselige kirke har skib fra romansk tid med kridtstenskvadre på sokkel med skråkant og arkadegalleri under taget. Kirken fremtræder nyrestaureret med smukke kalkmalerier fra begyndelsen af 1500-tallet. Sagnet fortæller, at en adelig jomfru byggede kirken, hvorefter hendes søster af bare misundelse lovede at bygge en mur udenom, der skulle blive dyrere. Kirkegårdsmuren kostede en skilling mere end kirken. Det er en statelig mur i kamp, der stadig hegner Lyngby kirke. Lyngby kaldes i 1333 for Løngbye og hundrede år senere for Lyungby. Om navnet har noget med lyng eller løn at gøre er vel tvivlsomt. Den stedlige udtale – »Lembe« – viser i en anden retning, hentyder mere til lim end lyng. Lim er kalk, og kalk er der meget af i de egne.

Lyngby, der har haft seminarium i forrige århundrede (1812–76), har sendt mange duelige degne og lærere ud til landets fjerneste sogne. Den kendte historiker Severin Kjær fødtes i Trustrup og dimitteredes fra Lyngby, blev lærer på Sjælland, men glemte aldrig Djursland. Hans mange egnshistoriske skrifter og særlig hans udførlige redegørelse fra 1894, hentet i gamle retsprotokoller og andet arkivmateriale, af begivenhederne omkring anklagen og domfældelsen af præsten Søren Jensen Quist fra Vejlby, er det rigeste kildemateriale til belysning af dette justitsmord. Væsentlig forskellig fra Blichers digtning, men ikke mindre værdifuld læsning.

Lyngbys klokker ringer solen ned. Kolindsund er gået til ende, forude venter resten af Djurs på at komme i årsskriftet.

Tak for denne gang.

Rosmos hede i september 1969. *Karl Mejnecke.*

En påsketur til Rhinen

En solrig efterårsdag i 1968. Vi, dvs. IIIc, har tysk. Det pragtfulde vejr får rejselysten til at vælde op i fru Budolfsen. Klassen må tænke sig til rejselivets glæder, da vi ikke før har været ude at rejse sammen, hvilket vi heller ikke undlader at gøre fru Budolfsen opmærksom på. Hun tilbyder at arrangere en tur for os, og så er den tysktime ødelagt. Det bliver løst bestemt, at turen skal gå til Tyskland, nærmere bestemt ned til Rhinen i påsken 69. Efter at vi desuden har indhentet tilladelse hos skolebestyreren – tidspunktet lå jo temmelig nær skriftlig eksamen, og turen kunne jo virke ødelæggende på vores fysiske og psykiske form – bliver tidspunkt og mål for turen endelig fastlagt.

Først efter jul tog forberedelserne rigtig deres begyndelse. Det eneste, vi elever kunne gøre, var at spare penge sammen eller stifte lån. Resten af de mange forberedelser var overladt til fru Budolfsen, der førte en meget ivrig telefon- og brevkorrespondance med et rejsebureau i Randers. Pas og forsikringer skulle ordnes, vandrehjem og frokostpakker forudbestilles. Vi snuppede 10 minutter af en tysktime her og der (til glæde for svage sjæle!) eller holdt møde i et frikvarter. Sidst i januar samledes vi desuden hjemme hos fru Budolfsen for at snakke detaljer. Forberedelserne til en sådan tur er flere og større, end man regner med; men fru Budolfsens organisatoriske arbejde blev altid udført med godt humør, og dejligt var det at mærke, at hun var lige så forventningsfuld, som vi var. Vi havde også en del besvær med at finde en mandlig leder. En var for gam-

Frokosten nydes i Goslar
Foto: V. Klinkby

mel, og en skulle blive hjemme hos konen. Valget faldt på hr. Klinkby, som ville med på betingelse af, at fruen kom med. Vi indvilligede med en smule skepsis, kan jeg vist godt sige uden at genere fru Klinkby – en skepsis, der senere blev gjort aldeles grundigt til skamme. Man kan faktisk sige, at hr. Klinkby var vores »hyggeonkel«, og fru Klinkbys enestående humør og vitalitet var til megen hjælp i mange situationer. Spændende var det også, hvilken type chauffør vi skulle trækkes med. Allerede ved turens begyndelse fandt vi ud af, at vi absolut ikke var blevet snydt. Vi kunne simpelt hen ikke forlange nogen bedre. Han kørte godt og sikkert og havde tillige alle tiders humør og humor. Vi glædede os desuden over, at hele klassen plus en tidligere klassekammerat var i stand til at komme med.

Vi startede friske – undtagen hr. og fru Klinkby, som lod vente på sig en halv time – og forventningsfulde onsdag morgen kl. 6. Målet for dagens kørsel var Celle med en afstikker til Bergen-Belsen. Vi besøgte sidstnævnte sted i et gråt og trist vejr, og det var det samme indtryk, Bergen-Belsen efterlod hos os. Selve koncentrationslejren blev brændt ned af amerikanerne lige efter krigens afslutning, så den så vi ikke. I stedet for

Svævebanen i Wuppertal
Foto: Niels J. Andersen

var der opført en bygning, hvor man i ord og billeder kunne følge lejrens liv. Det egentlige levn fra krigens tid var en lyngbevokset slette med mange og lange kuler, hvor jøderne blev nedgravet. Gravinskriptionen var ganske enkel: et sted 10.000, et andet 50.000 jøder. Desuden var der rejst en stenstøtte med mindeord på forskellige sprog.

Officielt var rejsens formål sprogstudier, og for at leve op til denne benævnelse fordybede vi os om aftenen i det tyske sprog og dets udøvere ved at spadsere rundt i den yndige lille by Celle, hvor vi boede på et hyggeligt og tiltalende vandrehjem.

Da lyset skulle slukkes kl. 22,15 på vandrehjemmet var vi selvfølgelig alle morgenfriske om torsdagen, hvor turen gik til Köln over Wuppertal. I Wuppertal »shoppede« vi en lille time, hvorefter de modige af os prøvede en tur i svævebanen, som ikke er en ordinær svævebane, men nærmest et tog, hvor hjul og skinner blot er placeret oven over vognen i stedet for neden under den. For at gøre det hele endnu mere dramatisk svævede vi hen over floden Wupper, der løber gennem byen.

Efter en lykkelig landing kørte vi videre til Köln, hvor vi

nåede DJH temmelig sent, dels fordi vi ikke kunne finde det, og dels fordi vi kom ind i byen i myldretiden og derfor havnede i en kø. Vi kørte 2 m, holdt stille et par minutter, kørte 2 m, holdt stille et par minutter osv. Selv om sult og kedsomhed efterhånden plagede os, tog vi det fra den humoristiske side, især fru Klinkby, som var mand for at holde humøret oppe hos os. Fru Budolfsen var blevet kurér mellem os og en bus, som kørte lige foran os, og hvis venlige chauffør hjalp os på rette vej. Vi kom virkelig så langsomt af sted, at hun flere gange kunne nå at komme fra vores bus over i den anden og tilbage igen.

Efter et velfortjent aftensmåltid fordrev vi aftenen med en gåtur langs Rhinen, som var smukt oplyst af byens lys. Vi aflagde visit i restauranten ved siden af domkirken, og senere spredtes vi på banegårdens restauranter, hvor vi kunne få alle tiders tyske pølser.

Langfredag den 4. april var en meget begivenhedsrig dag. Om eftermiddagen besøgte vi Köln domkirke, hvilket må siges at have været rejsens højdepunkt. Da vi kom derhen, var de midt i en katolsk gudstjeneste, så vi måtte vente med at gå ind. Tiden blev brugt til lidt motion, idet en del af os vandrede, til sidst næsten kravlede op i tårnet ad en vindeltrappe med 500 trin, op til en fabelagtig udsigt, som var alle anstrengelserne værd. Den gyldne Rhin og hele Köln lå udbredt for vore øjne. Ikke mindre betagende var selve kirken. Alene dens dimensioner var nok til at tage vejret fra én. Det er meget svært at skille ting ud fra denne helhed, men blandt de ting, man husker bedst, er de kæmpemæssige og farvestrålende mosaikruder, Jomfru Maria-figuren overdænget med guld -og sølvgenstande og skatkammeret med de uhyre rigdomme: ældgamle bibelske håndskrifter, helgenrelikvier, kroner med kostbare sten, bispehuer med indvævede guld- og sølvtråde – nej, glansen går af det ved en beskrivelse, man må simpelt hen selv se det. Vi måtte løsrive os og fortsætte til Bonn, hvor vi skulle have set regeringsbygningen, men den var lukket på grund af helligdagen, så vi nøjedes med synet udefra.

Koblenz var næste station på vejen. Her skulle vi tilbringe natten på fæstningen Ehrenbreitstein, der tjente som vandre-

hjem. Det blev en spændende, men kold oplevelse. Ad smalle, stejle bjergveje blev vi ført op i nærheden af fæstningen, hvorefter vi måtte slæbe kufferterne resten af vejen. Før og efter aftensmåltidet snusede vi rundt på den gamle fæstning. Da restauranten deroppe lukkede temmelig tidligt, tog vi ned til byen for at slukke tørsten. Man kan ikke sige, at vandrehjemmet var særlig komfortabelt – for lidt varme, for megen ventilation! Derfor måtte vi, da vi gik i seng, nærmere klæde os på end klæde os af. Om morgenen – hundekoldt – uendelig langt til badeværelset – hurtigt varmt tøj på – og så ud at tage en løbetur for at få varme i kroppen. – Senere er opholdet på fæstningen gået over til at blive en humoristisk oplevelse, men dengang var det bitter alvor og bitterkoldt.

Efter at have taget afsked med den ualmindelige kønne udsigt, vi havde deroppefra, nemlig over Deutsches Eck, dvs. stedet, hvor bifloden Mosel løber ud i Rhinen, gik vi lørdag morgen om bord på damperen Loreley, som efter 5 timers sejlads skulle lægge til i Rüdesheim. Vi underholdt os på forskellig vis undervejs. Vi kunne sidde i restauranten og på dækket, begge steder med udsigt til blidt afrundede bjerge bevokset med vinstokke og til et utal af gamle borge og fæstninger. Glemmes må det heller ikke, at vi også passerede den sagnomspundne klippe: Loreley. Helhedsindtrykket var en blid, rolig og ligevægtig natur.

Rüdesheim var alle tiders hyggelige by. Der tilbragte vi eftermiddagen og aftenen. Vi vandrede i et pragtfuldt, solrigt vejr op ad en bjergsti til en svævebane, som vi prøvede med nogen gru, hvilket viste sig at være ubegrundet. Det var virkelig meget behageligt at svæve ned over vinmarkerne til selve byen, hvor vi i de næste tre kvarter smuttede rundt i de smalle gyder med et utal af souvenirbutikker. Derefter tilbage igen med svævebanen for at se Niederwalddenkmal med den enorme statue af fru Germania, der er symbol på Tyskland. Meningen var, at vi om aftenen skulle ud at more os, nu det var lørdag; men det viste sig, at det var umuligt at finde et sted, hvor vi kunne være alle sammen, og hvor vi kunne danse. Vi var nede i en kælderbeværtning, men ingen muligheder for dans, så da en blev syg, tog vi hjem igen.

Hvil på 1. dag
Foto: Niels J. Andersen

Bad Lauterberg i Harzen nåede vi først hen på eftermiddagen om søndagen. Vi måtte igen opad for at finde vandrehjemmet, men selv om vejene var både smalle og stejle, klarede vores eminente chauffør, Casper, let de paragraffer; dog måtte vi stå af, for at bussen kunne klare det sidste stykke. Resten af dagen kunne vi frit udnytte efter vor eget hoved. Selvfølgelig var vi nede at se på byen, der er meget kendt som kurby. Den var hyggelig med mange fine og velholdte bindingsværkshuse, men tålte dog ingen sammenligning med Rüdesheim.

Mandag formiddag stod vi på vej til Goslar af ved Torfhaus, hvorfra vi kunne se Brocken, Harzens højeste punkt, som ligger i Østtyskland. Vi var kommet nordpå igen, og sneen lå tykt i vejkanterne. Et enkelt sted undervejs til Goslar så vi, hvordan man kombinerede sommer- og vinterfornøjelser ved at benytte både ski og liggestole. Ikke langt fra Torfhaus standsede vi igen for at se et kæmpemæssigt dæmninganlæg: Okertalsperre. Naturen deromkring var storslået: grønklædte bjerge

og vildt forrevne klipper. Midt i denne barske natur stødte man så pludselig på noget yndefuldt som et kækt rislende bjergbæk eller et vandfald, der bruste ned over flere klippeetager.

Goslars rådhus var det næste, vi skulle se. Bygningen stammer fra det 12. århundrede og var en interessant oplevelse. Forhallens mest iøjnefaldende ting var de mangefarvede mosaikruder. Den mindre, aflukkede rådssal var bemalet fra gulv til loft med bibelske motiver. Vores guide, en ældre tysker, fortalte om rådhusets oprindelse, om malerierne og om de kunstskatte, der var i rådssalen. Han talte af hensyn til os meget langsomt, så vi nogenlunde var i stand til at følge med i det, han forklarede. Vi kom ud derfra tidsnok til at se en lille begivenhed, der fandt sted hver dag kl. 12. Fra bygningen lige over for rådhuset hørtes klokkespil, og lidt efter åbnedes de to porte, hvor mandshøje figurer kom til syne, kørende på en slags drejescene. De forestillede bjergværksarbejdere fra Rammelsberg, som tidligere bragte store rigdomme til byen.

Hen under aften nåede vi Lübeck, hvor vi straks efter ankomsten besø Mariakirken. Kirkeklokken, der lå ituslået på gulvet – den faldt ned under et bombeangreb – og de synlige restaureringer er minder om krigens år. Desværre fik vi ikke de berømte malerier af Døden fra Lübeck at se, da dette lokale var aflåset. Kirken var ikke nær så enestående i dimensioner som Köln domkirke, men noget lysere og mere tiltalende. Alle søjlerne var dekoreret med blomsterranker.

Ingen havde regnet med, at aftenen i Lübeck skulle blive så festlig, som den viste sig at blive. Det lykkedes lederne og chaufføren at blive enige om, at vi måtte gå på diskoteque. På diskoteque »Kaisersaal« kunne man dels opholde sig på selve diskotequet med beatmusik, og man kunne tilbringe en noget roligere aften i den tilhørende restauration med jukebox. Her fik vi revanche for den skuffende lørdag aften i Rüdesheim.

Tirsdag formiddag stod i indkøbenes tegn. Det var billigere at foretage indkøbene i Lübecks store varehuse end at vente til grænsebasarerne, hvor vi dog senere var inde alligevel for at bruge de sidste skillinger. Vi havde til sidst købt så meget, at bagagen fyldte lige så meget som vi selv. Vi passerede grænsen

uden vrøvl – vi smuglede »selvfølgelig« ikke – og så gik det ellers hjemad. Den hjemtur var der ikke meget ved. Vi var sløve, trætte og uoplagte oven på turens anstrengelser og mange indtryk. Kl. 19,30 tirsdag den 8. april befandt vi os igen på skolens parkeringsplads – de fleste af os kun med den ene tanke at komme hjem i seng! – Men vi var alle enige om, at vi havde haft det dejligt, og jeg slutter denne beretning med en hilsen og tak til mine klassekammerater for en festlig og begivenhedsrig tur.

Nina Svenning Sørensen.

Pluk fra skolens dagbog

Ved K. Basse

3.-10.: Første ophængning fra »Kunst i skolen«. 6 malerier og 1 jernskulptur.

6.-10.: Første teateraften. Shakespeares »Othello«. 60 elever. Fin aften.

8.-10.: Skolens stifters fødselsdag. 3. real lagde blomster ved mindestenen.

11.-10.: 3. real på historisk-geologisk ekskursion pr. trædecykel. Thorsager-Rønde-Rostved-Korup-Skarresø. Ledere: fru Højholt, frk. Jacobsen og K. Basse.

14.-10.: Eftersårsferie begynder.

19.-10.: Elevforeningens årsfest.

Til skolekomedie i hotellets sal Foto: Stig Jensen

1.-11. og 2.-11.: Skolefest.

Elever opførte Oscar Wildes »Bunbury«, oversat og instrueret af hr. O. Jensen, og det gjorde de usædvanlig godt.

Fredag var der fest for 1.-6. kl. og deres forældre. Der var mødt næsten 300 mennesker. Vi mødtes på skolen kl. 19 og gik i flok til hotellet, hvor vi overværede forestillingen. Dernæst tilbage til skolen, hvor der dansedes til midnat. Kaffe for de voksne og sodavand og pølser for børnene serveredes i forskellige klasseværelser. Der var usædvanlig god stemning og godt humør over hele linien. Lørdag gentoges programmet for 7.-10. årgang, her var mødt ca. 360. Teateropførelsen var mindst lige så god, men dansen gik noget trægere. Begge aftener beså forældrene den nye skolebygning, og mange udtrykte deres begejstring for de nye lokaliteter.

3.-11.: »Bunbury« opføres endnu engang, denne gang for gamle elever, skolens venner og byens borgere og, hvem der ellers måtte være interesseret.

5.-11.: Lærermøde med skolens ordensregler på programmet.

6.-11.: Forældremøde for 3. klasse. Fru Lene Basse Kristensen tog en time »storpraktik« for forældrene. Frk. Poulsen og hr. Klinkby fortalte lidt om deres fag. Kaffebord med livlig snak. Mange udtrykte tilfredshed med gennemgangen af fagene, idet de følte, at de nu bedre kunne hjælpe deres børn. Vellykket aften.

9.-11.: Forældreformiddag for 1. klasse. Næsten alle elever repræsenteret ved enten far eller mor. De overværede undervisningen i to timer. Dernæst børnene fri og forældrene kaffe, hvorunder »undervisningen« fortsatte – men nu med forældrene som elever. God formiddag. Kaffe i det nye skolekøkken – fungerer udmærket.

18.-11.: Sognerådet og skolens bestyrelse foretog »syn og skøn« med tanke på mageskifte af sportspladsen og jord til nyt idrætsanlæg. Efter »markvandringen« besø sognerådet den nye skolebygning, hvorefter man gik til forhandlingerne. I disse indgik også mulighederne for, at skolen kunne erhverve arealer bag Møllebakken med evt. fremtidigt kollegiebyggeri for øje. Handelen ikke afsluttet. Efter forhandlingerne var skolen vært ved en mindre middag, hvor også kommunens skoleledere deltog. Efter middagen fortsattes forhandlingerne på skolesamarbejdets område. Aftaltes at holde en række fælleslærermøder for kommunens og realskolens lærerkræfter. Initiativet til samarbejdsmøderne blev overladt skoleleder Andersen, Pindstrup.

19.-11.: Forældremøde om problemet børnehaveklasse. Praktikleder ved Århus socialpædagogiske børnehaveseminarium, fru Ebba Strange holdt et inspirerende og stærkt engageret foredrag om 5–6 års barnet og om børnehaveklasser. Ca. 25 forældre overværede mødet, og ved et efterfølgende kaffebord gik snakken livligt, og der stilledes spørgsmål til fru Strange. Rent praktisk vedtoges, at de tilstedeværende skulle give besked til skolen inden den 5. december, om deres barn ønskes indmeldt til en eventuel børnehaveklasse.

3.-12.: Fru skolebestyrer Lene Basse Kristensen fylder 50. 1. og 3. kl. har fri i dagens anledning.

4.-12.: Forældremøde for II a.

5.-12.: Forældremøde for II b.

11.-12.: Sangkoret i Voer kirke.

21.-12.: Juleafslutning (under ledelse af hr. Søe, fru Lene Basse og frk. Poulsen). I år afvikledes festen på en formiddag. Der var i forvejen spurgt, om eleverne kunne komme hjem til middag. Alle kunne. Festen helt i »de små's« tegn. Programmet så således ud:

1. 1. klasse synger og leger.
2. Sangkoret opfører den alvorligere del af deres program.
3. 3. klasse extemporerer nissespil.
4. 5. klasse opfører som pantomime: Svinedrengen.
5. Sangkoret opfører den lette del af deres program.
6. Juletræ – og ferie til den 6. januar.

1969

6.-1.: Skolen begynder. Flaget op.

7.-1.: Skolens fødselsdag. Flaget til tops.

14.-1.: Lærermøde om 7. klassernes foreløbige indstilling til deling.

20.-1.: 99 elever på teatertur til Århus om aftenen. På programmet stod:

Fru Kjær i børnehaveklassen Foto: Red.

»Moliere har travlt«. God tur – som sædvanlig ledet af fru Budolfsen og hr. Wulff.

22.-1.: Forældremøde for 7. a's forældre om delingsproblemer. Orientering ved skolebestyreren indeholdende alm. pædagogiske bemærkninger og optagelsesproceduren. Godt fremmøde og indgående drøftelser.

23.-1.: Forældemøde for 7. b's forældre. Som i går.

28.-1.: Ansøgning om børnehaveklasse afsendt.

27.-1.: 9. klasse sendt ud i erhvervspraktik – til 8. februar.

5.-2.: Børnehavelærerinde, fru Kjær antaget. Vi håber, hun må få begge hænder fulde.

13.-2.: Første af en række fælleslærermøder for kommunens og realskolens lærere på Pindstrup skole.

14.-2.: Andet møde i samme række. Begge møder velbesøgt af faglærere. Tilsyneladende var der gode drøftelser på alle hold.

17.-2.: Fastelavnsmandag. Hr. Stig Jensen og 6. klasserne slog katten af tønden i skolegården og konkurrerede om, hvem der var flottest pyntet. Godt arrangement.

25.-2.: I 3. og 4. lektion foredrag om Abbé Pieres klunsere ved hr. Thyge Andersen. Livligt og fængslende – en udmærket fortæller, der fangede børnene.

26.-2.: Forældremøde – 4. klasse. To trediedele af hjemmene var repræsenteret. Skolebestyreren og hr. O. Jensen fortalte om henholdsvis

regne- og danskundervisningen. God stemning og samtalelyst, men ingen direkte spørgsmål fra forældrene.

8.-3.: Skolen har modtaget ministeriets godkendelse af børnehaveklassen for to år.

10.-3.: Hr. O. Jensen begyndt at give violinundervisning til interesserede elever. (Rengøringsdamerne går med vat i ørene imens!)

14.-3.: Skolefotografering.

25.-3.: 7. a besøger Centralbiblioteket i Randers og Randers Amtsavis under ledelse af fru Budolfsen og hr. Stig Jensen.

27.-3.: 7. b gør ligeså.
DSB strejker. Vi gav børnene fri – man kan kalde det sympatistrejke, om man vil!

31.-3.: Sangkoret i Nimtofte om aftenen. Omsorgsarbejdet havde indbudt.

2.-4.: Påskeferie begynder. III real tager på Rhintur med fru Budolfsen.

17. og 18.-4.: Erhvervsvejleder Thrane, Randers, orienterer II og III realerne samt 8. og 9. klasserne.

21.-4.: Sidste teateraften i denne sæson. Gustav Wied: Livsens Ondskab.

23.-4.: Skolen flager i anledning af hr. Munchs 78-års fødselsdag.

24.-4.: Forældreaften for 5. klasse. Indledning ved skolebestyreren, indlæg af fru Emmy Basse Kristensen og af viceinspektøren. Godt besøg og megen god snak.

30.-4.: Fru Budolfsen og hendes Rhin-armé havde inviteret armeens forældre til en lille aftenkomsammen om deres Tysklands-oplevelser.

5.-5.: Skriftlig eksamen begynder. 54 realister, 45 II-realere og 20 9. klasseelever, hvoraf 9 teknisk forberedelse, som vi i år har for første gang.

19.-5.: Sangstævne i Rønde. Vore sangere og musikanter klarede sig som sædvanlig godt.

23.-5.: Eksamensklassernes sidste skoledag. Eksaminanderne inviterede lærerne til morgenkaffe. Et smukt pyntet og mægtigt kaffebord til 94 var dækket på den lange gang i nybygningen. Resten af formiddagen havde 9. klasse eksamen. Eftermiddagen forløb traditionelt: underholdning ved II real i salen og klø til III real i fodbold.

9.-6.: 6. b på biologisk ekskursion til Mejlgård og Bønnerup strand. Leder: frk. Poulsen. Udmærket tur.

10.-6.: Lærerrådet vedtager, at skolen i næste skoleår holder lørdagsfri i august-september og maj-juni.

21.-6.: Forældredag med regnvejr. Tre undervisningstimer om formiddagen. Translokation i salen: 54 realister, 20 9. klasse statsprøve, heraf 9 med teknisk forberedelseseksamen. Mange gæster hele dagen. Efter translokationen generalforsamling, hvortil desværre kun meget få var mødt.

11.-8.: Flaget til tops. Skolen begynder. 359 elever, hvoraf 81 nye, og af disse 81 er 14 indmeldt til vor nystartede børnehaveklasse. Tre af skolens lærerkræfter er rejst: hr. Gotfredsen, frk. Larsen og frk.

Amtsmestrene holder hvil i rudestigen
Foto: Stig Jensen

Poulsen. Fire nye blev budt velkommen: Fru Rikke Lauritzen, fru Dorte Handberg, fru Else Marie Kjær og hr. Keld Kristensen. Skemaskrivning, bogudlevering og hjem til middag.

12.-8.: I dag mødte børnehavebørnene, og skolebestyreren bød forældrene velkommen og indskrev eleverne og præsenterede for begge parter børnehaveklassens daglige leder, fru Else Marie Kjær.

16.-8.: For første gang: lørdagsfri – som vedtaget og meddelt før ferien.

25.-8.: Hr. Klinkby tager på sløjdlærerkursus i Askov. Vikar: stud. scient. Jørgen Jørgensen, Koed.

4.-9.: Hr. Stig Jensen med et hold elever fra 6. og 7. klasserne til amtsidrætsstævne i Randers. Pigeholdet blev amtsmestre, drengeholdet nr. 10. Pigeholdet skal nu fortsætte til landsstævnet i Sønderborg.

8.-9.: Sygeeksamen, dansk stil, oprykning fra II real, 1 elev.

10.-9.: Amtsidrætsstævne for de store elever. Pigerne nr. 7, drengene nr. 10. Ledere: frk. Jacobsen og hr. Stig Jensen.

14.-9.: Fru Andreasen forøger sin familie med en datter. Til lykke!

16.-9.: Første teatertur: Chausers Canterbury fortællinger, omskrevet til musical af Nevill Coghill og Martin Starkie. Meget stor tilslutning og en vældig fornøjelig oplevelse.

24., 25. og 26.-9.: Det vindende pigehold deltager i landsidrætsstævnet i Sønderborg. Blev nr. 8 af 19. Leder: frk. Jacobsen.

Mandag eftermiddag i skakklubben Foto: Red.

I begyndelsen af september startede hr. Wulff en skakklub blandt skolens elever med 21 deltagere. Den er nu godkendt som interessegruppe under den nye fritidslov.

Ungdoms- og aftenskolearbejdet har hermed to grupper gående på skolen, idet der den 9. september startede et husgerningshold med fru Handberg som leder.

I februar indførtes orienteringsidræt ved realskolen som fritidsinteresse, og der har siden været ca. 25 trofaste deltagere i de orienteringsløb, der har været arrangeret. Spiren til interessen for orienteringsidræt stammer fra et orienteringsstævne i nærheden af Skive i oktober 1968, hvor realskolen deltog med 6 elever. Derefter blev der arbejdet med ideen i »Udvalget for skoleidræt«, Randers amt, der tog initiativet til at sætte orienteringsidræt i gang ved afholdelse af kursus for interesserede lærere. Der er nu en lille snes skoler i Randers amt, som har denne idræt på programmet over fritidssysler. Det sidste arrangement, Ryomgaard Realskole deltog i, var et amtsstævne, hvor 300 elever fra 13 skoler deltog. Realskolen blev nu ikke placeret i toppen, men der arbejdes videre, og alle elever fra 6. klasse og opefter kan deltage. Realskolen har især samarbejde med Vestre skole i Grenå, og der har været afholdt 3 fælles løb, dels i Løvenholmskoven og dels i plantagen ved Grenå. Lederen for orienteringsidrætten er lærer Stig Jensen.

Personalia

Følgende har indgået ægteskab:
Trafikass. Karsten Jørgensen (62) med Ulla Nielsen. Snedker Svend Møller Jensen (61) med kontorass. Birgit Bruun (65). Ilse Andersen (67) med murersvend Svend Arne Pedersen. Dora Sørensen (66) med speditør Armand Shill, Svejts. Murersvend Cuno Hald, Ryomgaard, med Hanne Mary Bang Nielsen (68). Ilse Greve (63) med bankass. Kurt Kristensen. Jane Lysdahlgård (61) med ingeniør William Carr, Dallas, Texas. Hanne Dolmer (62) med bankass. Benny Thygesen (60). Kirsten Bakmann (67) gift med radiotekniker Tage Mogensen (65). Lillian Helbo, Nimtofte, gift med Per Sørensen. Conny Jensen (66) med smedesvend Leif Jacobsen, Ryomgaard. Lærerstuderende Lene Rafn med lærerstuderende Anton Olesen. Stud. mag. Ove Møller Haarup (62) med omsorgsass. Kirsten Hansen. Elektriker Peter Ditlev Jensen (62) med Gurli Pedersen. Hans Jørgen Schröder Thomsen (58) med Elisabeth Nielsen. Defektrice Lena Jensen med Jon Christiansen. Gerda Sørensen (63) med P.R.-mand Palle Sloth Carlsen. Kommis Erik Andersen (64) med boghandlermedhj. Inger Marie Christensen. Bankass. Kurt Mønster (63) med Jytte Rønde Nielsen. Else Elmer (57) med ?. Preben Andersen (62) gift med Gurli ..... Gurli Fogh, Ryomgaard, med tømrer Egon Sloth. Adjunkt Palle Rasmussen (61) med stud. mag. Susanne Rosholm. Anne Marie Bech Iversen (63) med Finn Vang Knudsen.

Elevforeningen ønsker til lykke.

Blandede:
Palle Rasmussen har afsluttet cand. mag. studier og er ansat som adjunkt på Grenå Gymnasium. Else Siig (59) har bestået lærereksamen og er ansat i Vivild. Jacob Danielsen (53) er blevet doktor på afhandlingen »Studier over nogle af de røntgenkrystallografiske direkte metoder«. Teologisk embedseksamen er bestået af Jens Koefoed Bang (54). Lisbeth Eriksen (63) har bestået eksamen som 3-sprolig korrespondent. Svend Holm Thomassen har bestået lærereksamen. Hans Jørgen Bech Iversen (66) har bestået svendeprøve som elektriker. Tom Landsholt har bestået svendeprøve som kleinsmed. Karsten Jensen (66) udlært som tjener.

Studentereksamen:
Anne Grethe Andersen, Jytte Hansen, Ester Ulsted Sørensen, Henrik Eriksen og Lise Eriksen.

Dødsfald:
Anders Jensen (59) blev i april dræbt i en jernbaneoverskæring ved Ølstykke.

Æret være hans minde!

Årsoversigt 1. juni 1968-31. maj 1969

Indtægter:

Bankbeholdning	2.898,03
Girobeholdning	114,38
Kassebeholdning	2,45
Kontingent og årsskrifter	9.123,00
Renter	40,36
Axel Munchs Mindelegat	50,00
	12.228,22

Udgifter:

Gaver og blomster m. v.	109,25
Efterårsfest 1968	1.053,00
Annoncer	108,15
Porto og kontorartikler	1.411,85
Bogtrykker	3.818,65
Axel Munchs Mindelegat	50,00
Bankbeholdning	1.866,66
Girobeholdning	3.381,66
Kassebeholdning	429,00
	12.228,22

Status pr. 31. maj 1969

Bankbeholdning	1.866,66
Girobeholdning	3.381,66
Kassebeholdning	429,00
Beholdning i alt	5.677,32
Beholdning 1969	5.677,32
Beholdning 1968	3.014,86
Overskud	2.662,46

Skoffergaarde, den 14. september 1969. *Else Olesen.*

Revideret:

Hinnerup, den 22. september 1969. *J. Jacobsen.*

Randers, den 25. september 1969. *Vester-Petersen.*

Efterårsfesten

At dømme efter den tilslutning, elevfesten har haft de senere år – og ikke mindst den næsten overvældende deltagelse, der var i år – synes der her at være fundet en form, der falder i medlemmernes smag. Festen i år fulgte samme skema som de sidste 3–4 år, men med et deltagerantal, der kun er overgået af 25-års jubilæet 1965. Formanden omtalte denne opløftende udvikling og mindedes de år, hvor vi sad en 40–50 mand nede på hotellet. Er dette en form, der falder i medlemmernes smag, så skulle da skam få den bestyrelse, der ville lave om på den; og da det tilmed gik sådan, at bestyrelsen blev genvalgt, er der nok stor sandsynlighed for, at programmet fastholdes ved årsfest 1970.

Også et andet opmuntrende træk blev draget frem i formandens beretning: forsøget med ny opkrævningsform for kontingent. Vi beklager, at det måske virker noget prosaisk med en festindbydelse på et grå-gult regningsindbetalingskort, men resultatet er vi glade for. Efter årsfesten i fjor havde 90 medlemmer betalt kontingent, det tilsvarende tal i år er over 300. Det er en stor lettelse for os ved årsskriftudsendelsen. Vi takker – og fortsætter – og håber inderligt, at dette må betyde en væsentlig nedskæring af antallet af returnerede årsskrifter. Sidste år kom der 97 tilbage, og det er jo en noget deprimerende julepost at modtage.

– – –

Aftenfesten var som nævnt særdeles velbesøgt; over 130 feststemte unge mennesker – i alderen fra 18 til 65 – roterede snakkende og spejdende rundt i salen i en rum tid, før de fandt siddende plads ved de smukt pyntede borde; men de fandt plads! »De rejste en skole« var optakten, formanden bød velkommen, og så gik det ellers lystigt – så lystigt, at det til tider ligefrem var svært for talerne at skaffe sig ørenlyd, og talerne spillede

op til hinanden, så der var lige ved at komme en diskussionsaften ud af det – jo, det var festligt.

En række store jubilæumshold var med til at tegne billedet. 1929 mødte med 12 mand, 1934 med 22 (!), 1939 med 12, 1944 noget lignende og 1959 med over 20. Talernes række indledtes af Frede Storm Hansen (29); 1934's sans for at »stikke fingeren i gulvet osv.« tolkedes af Holger Nielsen; for 1944 talte Frederik Munk Hansen (ex catedra); frk. Weiner havde ordet et par gange; Poul Hedegaard (29) gik ind i debatten; Ove Larsen (34) et lille indlæg; formanden bragte hilsener fra hr. Munch, hr. Dynesen, Birthe Arnbak m. fl., og talernes række sluttedes af den usvigeligt trofaste Karl Mejnecke (23).

Den gode og festlige stemning fortsatte aftenen igennem, mens dansen gik. Jo, det var en god fest.

Bestyrelsen ser ganske ud som i 1968: K. Basse Kristensen, formand; Else Olesen, kasserer; Gertrud Sten Larsen, sekretær; N. A. Højholt og Jørgen Pedersen, redaktører; John Juul Eriksen og Jette Frandsen.

Sekretærens adresse er stadig: Åby Bækgårdsvej 10, Åbyhøj (tlf. 06 – 15 88 55). Foreningens gironummer: 45678.

Medlemstal pr. 1. oktober: 648.

Jubilæumshold for næste år: 1920, 1930, 1935, 1940, 1945 og 1960. Tag fat i god tid; hvem tager initiativet? Vi takker for tilliden i det svundne år og ønsker godt nytår.

Bestyrelsen.

Gaver og legater

Ved translokationen i sommer havde elevforeningen den glæde at uddele følgende præmier: Axel Munchs mindelegat: Kirsten Hald (III b). Vester-Petersens mindelegat: Poul Arne Andersen (II b). Djurslands Banks flidspræmie: Nina Svenning Sørensen (III b). Boghandler Andersens flidspræmie: Helle Lauridsen (III a). Nordens boggave: Anita Jensen (III c). Elevforeningens flidspræmie: Per Kristensen (III a), Jytte Kristensen (III b), Birthe Eriksen (9. kl.), Lissa Kjær Kristensen (9. kl.).